

ISSN

0463-6309

Sietai

IETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1986

5

rugšėjis
spalis

TURINYS

K. Inčiūra	Eilėraštis	3
M. Mažvydas	Psalmė, 1547	4
K. Širvydas	Pamokslas, 1629	4
K. Širvydas	Pamokslas, 1644	5
Z. Ivinskis	Krikščionybės pradžia Lietuvoje	5
S. Vilkauja	Bažnyčia, kurią statė net ir vaikai	10
P. Orinitaitė	Angelų atnašoj (eil.)	12
A. Saudargienė	Senelis stato kryžių	12
G. Krivickienė	Per atsiminimų prizmę	14
• Knygos	Alė Rūta — Knygų apžvalga	19
• Moterys pasaulyje		22
	D. N. — Dvi šaunios seserys	22
• Organizacinė veikla	S.P. — K.L.K.M. Draugijos	
	L. K. par. skyr. veikla	23
• Sveikata	J. Prunskis — Amžiaus	
	prailginimas natūraliu būdu	24
• Madų ir grožio pasaulis		26
• Šeiminių kampelis	veda L. Murauskienė	28
• Atsiųsta paminėti		30

ILIUSTRACIJOS

L. liaud. menas	Rūpintojėlis	3
A. Kučas	Vilnius	5
16 a. graviūra	Lietuvių krikštas	6
14 a. freska	Nukryžiuotasis	9
V. Kašuba	K. J. Medalis	9
V. Ignas	Šv. Kazimieras	12
K. Šimonis	Kapinaitės	12
A. Kučas	Sodyba	13
A. Kuzminskis	Iliustracija	16
A. Tamošaitis	Ex Libris	21
V. Kašuba	K. J. Medalis	30

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1986 m. Nr. 5(173)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

Z. DIDŽBALIENĖ — korektorė.

L. MURAUSKIENĖ — skyr. ved.

L. SENKEVIČIENĖ — administratorė, R. STABAČINSKIENĖ — ekspeditorė

L E I D Ž I A KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

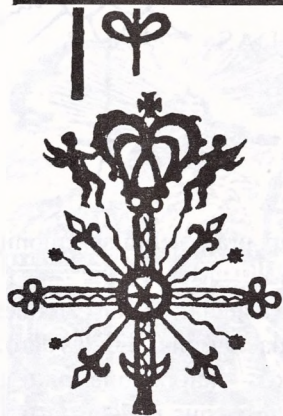
Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1986 m. Nr. 5(173)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

KRIKŠČIONYBĖS PRADŽIA LIETUVOJE

1251

LIETUVOS KARALIAUS MINDAUGO KRIKŠTAS

1387

AUKŠTAIČIŲ KRIKŠTAS

1413

ŽEMAIČIŲ KRIKŠTAS

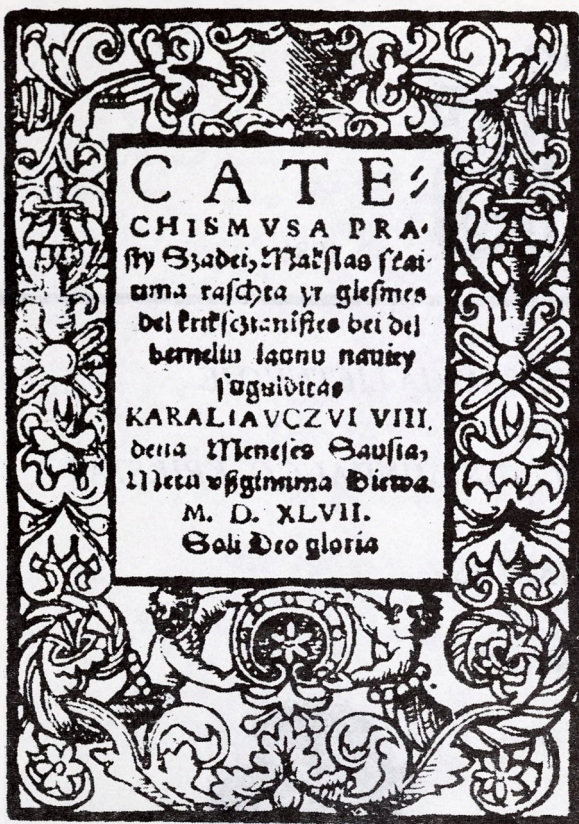
Kils iš baltų rūkas, rūkas slinks
papieviais,
Kryžiaus koplytėlė slėnyje pabus —
Žengs nuo kryžiaus Kristus, žengs
medinis Dievas
Aplankys sodybas, saugos mūs
laukus.

Kerpėjęs nuo liūčių, skeldėjęs nuo
vėjų,
Ant pečių neš kryžių, po našta
linguos.
Tais pačiais keliais eis, knygnešiai
kurėjo
Ir paguidė kaulus Sibiro snieguos.

Plauks papieviais rūkas. Mėnuo
guls už girių.
Kaime trečių kartą užgiedos gaidys
Grįš klajūnės vėlės, karstuos grįš
numirę
Vėl Rūpintojėlis savo kryžium grįš.
Veltui tavo mintys į svetur keliauja,
Saulė, nors šviesiausia, bus svetur
tamsi.
Čia brangiau už auksą juodos žemės
sauja,
Nes kiekvienoj dulkėj čia tu,
pats esi.

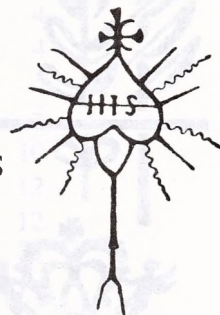
KAZYS INČIŪRA

MARIOS ŽENKLINA MUMS ŽMONIŲ GYVENIMĄ ANT ŽEMĖS

KONSTANTINAS ŠIRVYDAS
(1629 m. pamokslas)

Marios yra karčios, — taip pragyvenimas žmonių labai kartus yra ir pilnas vargų.

Nenurimsta marios, tankiai siaučia, — taip žmonės nerimsta, mušasi, kaujasi visada, kariones didžias daro.

Vėjai marias maišo ir blaško, — taip žmonės pikti jų pageidimai vaidija ir rūstina, ir baisius maištus tarp jų daro.

Mariose viena žuvis didelę mažesnę praryja, — taip žmonės didžiūnai svieto lėtus ir pavargusius išgašina, kramto, praryja.

Mariose yra po vandenimis paslėptos uolos arba akmenys didi, ant kurių užpuolę eldijos susikulia, suyra, susidaužo, — taip tarp žmonių daug yra smuklių ir žabangų, kuriais vieni kitus įkliudo ir paspendžia, apgauna ir taip juos pražudo.

Juokiasi ir žaidžia mariose didelė žuvis, vadinasi cetus, drako, — taip žaislus sau daro velinas ant marių to svieto, juokiasi iš žmonių, tūlais būdais juos privildamas ir prarydamas.

Marios kas dieną pereit kraštus ir vėl sugrižta, arba išsilieja ir vėl iš kraštų sugrižta, arba atsilieja savo vieton, — taip visi daiktai to svieto ateit ir vėl praeit, pasirodo ir tuojau išgaišta, gema ir miršta, darosi ir gadinasi.

Visos upės įteka mariosna, o tačiau marios nepatvinsta, arba nesikelia, — taip širdis žmonių neturi soties iš sutvėrimų, — norint visus nurytų, mažas tai kąsnis, negal juo pasisotint.

Rūkiais arba dūmais apsidengia marios, — taip svietas rūksta, dūmų pilnas, neregį, ką turėtų regėti, dėl ūkanos širdies.

Sako raštas, jog Dievas marias vystyklais kaip vaiką suvystė, — visada svietas yra vaiku, kuris nenuvokia, — reikia jį suvystyt arba surišti, idant nesiaustų.

Turi marios savo rubežių, arba kraštą, iš žvirgždų, tump atėję nutyla, ir tenai susikulia jų vilnios, — taip

Kas tikosi jūmus Marias iog pabegat? Ir tu Jordane iog adgallas sugrižat? Kas tikosi iumus kalnai iog šokinieiat kaip avinai? Ir pakalnės kaip aviu ritelei? Nuogi veida pono na šeme padrebeia: Nuogi veida Dieva Jakobą. Kuris paverte ūlą ing ežerą vandenu: Ir akmenį ing versmę vandenu.

Kas tikosi jūmus, Marios, jog pabėgot?

Ir tu, Jordane, jog atgailos sugrižai?

Kas tikosi jūmus, kalnai, jog šokinėjat kaip avinai?

Ir pakalnės kaip avių erylėliai?

Nuogi veido pono žemė padrebėjo:

Nuogi veido Dievo Jokūbo.

Kuris paverte uolą ing ežerą vandenu:

Ir akmenį ing versmę vandenu.

Psalmė iš Martyno Mažvydo pirmosios lietuviškos knygos „Katekizmo prasti žodžiai“ 1547 metai.

svietas arba žmonės turi savo galą, kuriop atėję pameta savo puiką, pagriauja savo širdies aukštybę, paliauja siausti. Tasai kraštas yra žvirgždai, žemė, kapai, grabas, kurian įpuolę nutyla ir liaujasi viso, ką darė.

(Iš 1629 metų Vilniaus Universiteto profesoriaus kunigo Konstantino Širvydo pamokslų knygos „Punktai Sakymų“.)

A. KUČAS

VILNIUS

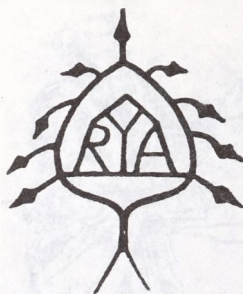
IŠ KONSTANTINO ŠIRVYDO

1644 METŲ PAMOKSLŲ

. . . Kad kalti yra Mišios klausyt, tuo metu kartais apsnūsta, dairosi, po Bažnyčią ant visų šalių akis mētydami, kušta su kitais, nusijuokia kam, — geidžia, kad greitai kunigas Mišią pabaigtų, o netrukintų jų ilgai ant jos. Jau kada meldžiasi, tiktai liežuvį ir lūpas krutina, — širdis laksto po svietą; kad klauso Dievo žodžio, pusė valandos regisi pusantros, — nerimsta klausydami, kaip badomi akstinai, krutinasi, kaip ant skruzdėlyno sėdėdami. Prieš, kad pradest niekus kalbėt, juoktis, per cielą naktį žviegot, — nesunku, kad gert — per cielą dieną nevargu lakt. Taipogi dėl pinigų įsigijimo bartis, keiktis, bažytis, visą miestą ir turgų subėginēt, tykot naudos kokios, norint lyja, šąla, saulė degina, — regis ne darbas, ne vargas, bet žaistas mielas. Nagi antai daužytis po miestus, po tūlus kelius, irtis per marias dėl prekių ir nuopelno iš jų, neturi sau už darbą to. Tokia yra rūpestis kūno, tokia apylaida dūšios . . .

KRIKŠČIONYBĖS PRADŽIA

LIETUVOJE

IŠ Z. IVINSKIO RAŠTŲ

1250 m. gale ar 1251 pradžioje Mindaugas priėmė krikštą. Jis nebuvo pirmasis lietuvių kunigas (kunigaikštis), kuris ieškojo Livonijos ordino pagalbos ir krikštijosi. Kai uolus Mindaugo šalininkas ir jo sesers vyras (ar sūnus) Lengvenis smarkiai persekiojo tris brolius kunigus (kunigaikščius), šie gelbėjosi iš savo sunkios būklės, pabėgdami Rygon ordino globoje pasikrikštiję, kaip jo vasalai jie gavo teoretišką teisę valdyti savo žemes ir žmones.

* * *

Apie tokį svarbų dalyką, kaip Mindaugo krikštas, smulkesnių žinių nerandama, nes Eiliuotinės kronikos, Ipatijaus metraščio ir popiežiaus Inocento IV bulių užuominos yra per bendros. Ar Mindaugą krikštui ruošė tas pats Livonijos ordino kunigas Kristijonas, kuris už poros metų tapo paskirtas Lietuvos vyskupu, yra neaišku, nes krikšto laikotarpyje jis buvo Vokietijoje. Mindaugas krikštijosi ne tik su sūnumis ir žmona, kuri gavo Mortos vardą, bet ir su būriu jam priklausančių žemių gyventojų. Tad Inocentas IV, apie tai iš Mindaugo pasiuntinių sužinojęs, galėjo rašyti, jog Lietuvos valdovas krikštijosi “su didele daugybe pagonių”; o kitoje bulėje popiežius dar aiškiau pažymėjo, kad krikštą priėmė “didelė daugybė pagonių, kurie buvo jam (Mindaugui) pasidavę”.

* * *

Įkurdamas atskirą Lietuvos vyskupiją (*diocesis Lethoviensis*), Inocentas IV jai suteikė (1251.VII.17) Apaštaly Sosto globą ir apsaugą, o Mindaugas tapo “ypatingasis Romos Bažnyčios sūnus” (*filius specialis sanctae Romanae Ecclesiae*). Šis savo 1253 m. dokumentuose kalbėjo apie popiežių, kaip apie “mūsų tėvą” (*pater noster*). Toks dvasinis tėvo ir sūnaus santykis viduriniais amžiais buvo žinomas ne tik vakarų Europoje, bet ir schizmatikų tautų istorijoje Balkanuose. Teisiniu ir politiniu atžvilgiu tokia adoptacija dažnai reiškė leninę priklausomybę, žinomą iš popiežių san-

LIETUVIŲ KRIKŠTAS

16 a. GRAVIŪRA

tykių su Karolingais. Kaip daugelis Europos karalių nuo popiežiaus Inocento III laikų, ir Mindaugo valstybė buvo subordinuota Apaštalo Sostui. Mindaugo karališkos karūnos klausimas nebesutiko kliūčių. Buvo statoma tik viena sąlyga, kad ypatingasis Bažnyčios sūnus, kaip ir jo įpėdiniai, Lietuvos valstybę skaitytų šv. Petro nuosavybe. Tokiomis *patrimonia S. Petri* buvo tapę tada eilė Europos kraštų.

Mindaugo vainikavimasis karaliumi buvo nepaprastas atsitikimas Lietuvoje, vienintelį kartą formaliai teįvykęs pusaštunto šimtmečio lietuvių tautos istorijoje, nes vėliau Lietuvos valdovui vis kokios nors kliūtys pastodavo kelią į siulomą, ar labai artimą karūnos garbę (1398, 1409 1429-1430 m.; plg. Urachas-Mindaugas II - 1918 m.). Nors Lietuvos didieji kunigaikščiai garsėjo savo žygiais ir XIV amž. paprastai buvo vadinami karaliais, tačiau Mindaugas pasiliko pirmas ir paskutinis formaliai vainikuotas Lietuvos karalius.

Mindaugo karūnavimas buvo atliktas pagal nusistovėjusią vidurinių amžių karalių vainikavimo liturgiją, vadinamą *ordines*, įvykdytą popiežiaus vardu. Pats Mindaugas savo dokumente rašė: "Patepti šventu aliejumi į Lietuvos karalius, gavome karalystės diademą". Jo patepimo apeigas atliko Kulmo vyskupas H. Heidenreichas, o Livonijos magistras Andrius uždėjo karūną, kurią jis buvo pažadėjęs iš popiežiaus išrūpinti. Karūnos išrūpinimas reiškė ir teisę ją uždėti. Taigi magistras Andrius, paskirtas popiežiaus legatu, paėmė iš Mindaugo ir atitinkamą priesaiką. Iš Eiliuotinės kronikos yra galima išvesti, jog popiežius suteikė Livonijos magistrui teisę vainikuoti naujakrikštą valdovą, duodamas jam "der krone gewalt". Tad Mindaugui, su

kuriuo drauge buvo vainikuota ir jo žmona Morta, buvo pritaikintas įprastas karalių vainikavimo ceremonijalas.

* * *

Laimingai užmezgusi santykius su Apaštalo Sostu, Lietuva oficialiai turėjo įsijungti į krikščioniškų Europos tautų bendruomenę. Atrodė, kad pagonybės išnykimas beturėjo būti laiko klausimas, nors ir nebuvo arti stipraus religinio centro, kuris būtų davęs apaštalautojų ir parėmęs jau prasidėjusį kristijanizacijos darbą. Tokio veiklaus religinio centro trūkumas, jaučiamas nuo prūsų apaštalo Vaitiekaus mirties (997 m.), nuostabiai ilgai išlaikė baltus, ypač lietuvius, pagonybėje.

Vakarykščių priešų nurodytas kelias į krikščionybę Mindaugui ruošė įvairių sunkumų. Pagonių žemės valdovas pateko į jau susikomplicavusį rytų Pabaltijo krikščioniškų autoritetų tinklą. Norint iš jo išsipainioti, reikėjo apdairiai veikti ir nugalėti eilę kliūčių. Tiesa, popiežius palankiai sutiko Mindaugo žygį ir suteikė jam karaliaus vainiką. Bet siekdami savų tikslų, Livonijos ordinas ir Rygos arkivyskupas kliudė jam tapti nepriklausomu.

* * *

Specialiu raštu panaikindamas Rygos arkivyskupo jurisdikciją Lietuvai, Inocentas IV Mindaugui pranešė apie Lietuvos vyskupijos išskyrimą iš kaimyninės metropolito jurisdikcijos. Matyti, popiežius jau nepasitikėjo Mindaugo valstybės kaimyniniais vyskupais, nes įgaliojo (1254.IX.3) Saksonijos (Neuenburgo) vyskupą iš Kristijono paimti priesaiką popiežiaus ir Romos vyskupo vardu. Aplenkdamas Livonijos ordiną, Mindaugas buvo ėmęs savarankiškai veikti, ir trečiu atveju buvo kreipęsis į Romos kuriją. Per trejus metus Mindaugui pagaliau buvo pasisekė nugalėti kliūtis ir Livonijos hierarchų savanaudiškas užmačias. Kadangi to laikotarpio popiežių nusistatymas buvo vyskopus laikyti nuo savęs betarpiškai priklausomus, Lietuvos vyskupijai buvo gauta egzempcijos teisė. Todėl nuo 1254 m. galima kalbėti apie užuomazgą tik Romai tepriklausančios bažnytinės Lietuvos provincijos.

* * *

Kaip ten su paties Mindaugo išlikimu krikščionimi bebuvo, kiekvienu atveju Lietuvoje to pirmojo karaliaus įžiebtoji krikščionybės liepsna jau visai nebeužslopo, nes ja labiau buvo rūpinamasi iš apačios. Kelias dešimtis metų dar buvo pastangų išlaikyti ir pačią "Lietuvos vyskupiją". Bet Mindaugo įpėdiniai per ištisą šimtą su viršum metų — tiesa, atvejų atvejais vesdami derybas dėl krikšto — delsė oficialiai jį priimti. Nors kaimynų šaltiniai apie Lietuvos vidaus XIII amž. gyvenimą maža ką teturėdami pasakyti, palieka daug spragų, vis tik iš kai kurių užuominų galima prieiti

išvadų, jog pagonių plotuose tada krikščionybę palaikė domininkonai ir pranciškonai. Žymesnėse gyvenvietėse ir prie pilių, kur vėliau kūrėsi pirmieji miestai, atsirasdavo sąlygų apaštalausti. Nuolatinių karo žygių metu Lietuvon būdavo sugabenama iš lotyniškos krikščionybės kraštų (Livonijos, Lenkijos, Prūsų) daug karo belaisvių. Jų tarpe būdavo ir kunigų, kurie, kad ir apręžtose sąlygose, galėjo skleisti liaudyje krikščionybę.

Pagoniškosios reakcijos poveikyje pirmoji Lietuvos vyskupija negalėjo išsilaikyti. Apie vyskupą Kristijoną yra žinoma, kad jis iš savo vyskupijos turėjo pasitraukti. Jau 1255.III.7 d. popiežius Aleksandras IV iš Mindaugo reikalavo, kad šis saugotų ir gintų iš visų pusių puolamas vyskupo Kristijono valdas. Kai Kristijonas mirė (1271 m.), prieš porą metų Lenkijoje buvo miręs ir kitas Lietuvos vyskupo vardą turėjęs vienuolis, būtent, domininkonas Vitas.

Romos kurija siekė ir po pirmojo Lietuvos vyskupo Kristijono mirties išlaikyti tą titulą. Livonijos ordino iniciatyva nauju vyskupu Lietuvai buvo išventintas taip pat kryžiuočių ordino kunigas Jonas, kuris, būdamas toli nuo sau skirtos diecezijos tačiau vis vartojo titulą *episcopus Lettoviensis*. 1271-1291 m. įvairiose Vokietijos imperijos vietose jis yra pašventinęs daug bažnyčių ir atlikęs kitokių vyskupiškų aktų. Rodos, kad į Lietuvą iki XIV amž. galo joks vyskupas kojos nebeikėlė, ir nė vienas daugiau iki 1387 m. nebebuvo išventintas, nes nuo tos minties atsisakė ir Livonijos ordinas laikęs Lietuvą savo misijų žeme.

* * *

Mindaugas lietuvių tautoje yra atlikęs svarbių uždavinių. Nuo XIII amž. pradžios iš bendros pirmatako valdžios atsipalaidavusias ir savarankiškoms tapusias smulkias Lietuvos, ypač Aukštaitijos, kunigaikštijas jis apjungė vienoje valdžioje. Savo valstybės plotą jis ne tik apsaugojo nuo kaimynų užuomačių (Livonijos ordinas, Volinijos kunigaikščiai), bet dar įgijo rytuose naujų žemių. Nors politinės aplinkybės buvo gana nepalankios (visų kaimynų sąjunga prieš Mindaugą), jis pramatė tolimesnių įvykių eigą ir surado išeitį iš keblios padėties.

* * *

Pats Kriavo aktas yra svarbus dokumentas, nes tai yra vienintelis susitarimų šaltinis. Jis nupasakoja visą derybų eigą. Be to, pateikia penkis pagrindinius Skirgailos Krokuvoje sutartus punktus.

Krikštydamasis su visais lietuvių kunigaikščiais, bajorais ir tauta, Jogaila ten pažadėjo grąžinti visus iš Lenkijos per karus išvestus belaisvius. Jis turėjo sumokėti vedybinės sutarties su Vilhelmu Habsburgu

netesėjimo baudą — 200.000 florinų.

Abiejų valstybių ateičiai pats reikšmingiausias buvo 4-sis punktas, kuriuo visa didžioji Lietuvos kunigaikštija turėjo būti amžinai „prišlieta“ prie Lenkijos. Pagaliau Jogaila žadėjo savo lėšomis atgauti ir visas žemes, kurios lenkams paskutiniu laiku buvo atplėštos.

Kriavo aktas dar nebuvo jokia unija. Jis tereikšė Jogailos atliktą patvirtinimą Skirgailos duotų pažadų. Vilniaus valdovo vardu Krokuvoje Skirgaila buvo juos davęs, jeigu bus įvykdytos Algirdaičio vedybos su Jadvyga ir jeigu Jogaila taps Lenkijos karaliumi. Kaip paprastai prie Jogailos sutarčių, ir prie šio dokumento savo antspaudus pridėjo dar trys Jogailos broliai (Skirgaila, Kaributas, Lengvenis). Gal tikėdamasis Lietuvoje sau daugiau laimėti, antspaudą prikabino ir Vytautas, kuris, grįžęs iš Prūsų, bendradarbiavo su Jogaila.

Pats Kriavo akto originalas, kuris iki XIX amž. buvo užmirštas (jo nė Dugošas necitavo), išliko Krokuvos kapitulos archyve.

Po šito paruošiamojo Jogailos pažadų akto natūraliai vėliau būtų turėjęs sekti tikrasis sutarties dokumentas, apie kurį tačiau nieko nežinoma. Atrodo, kitos sutarties iš viso nebūta. Tad Kriavo akte trumpai išreikštas pažadas savo žemes „amžinai prišlieti Lenkijos karalystei“ („*terras suas Litvaniae et Russiae coronae regni Poloniae perpetuo applicare*“), turėjo nustatyti ateičiai dviejų valstybių santykius. Bet ir patys akto dalyviai greičiausiai neturėjo aiškos nuomonės, kaip tas prišliėjimas turėjo būti įvykdytas.

* * *

Valkaviske Lenkijos pasiuntinių sutiktas (1386.I.12), Jogaila nuvyko į kilmingųjų seimą Liubline, kur buvo išrinktas Lenkijos karaliumi (II.2).

1386.II.14 d. nuvykęs Krokuvon, rytojaus dieną Jogaila Gniezno arkivyskupo Bodzantos buvo pakrikštytas Vladislovo vardu ir į lenkų istoriją įėjo kaip Wladyslaw II Jagiello. Krokuvos vyskupas Jonas Radlica pakrikštijo būsimąjį karalių atlydėjusius brolius (Skirgailą, Lengvenį), bajorus. Gaudamas Aleksandro vardą, viešai prie lotyniškai krikštytųjų vėl prisijungė ir Vytautas, 1383 m. kryžiuočių jau kartą krikštytas. Vasario 18 d. Jogaila pilies katedroje iškilmingai buvo sutuoktas su Jadvyga ir ten kovo 4 d. vainikuotas Lenkijos karaliumi.

Išėjęs iš politinės krizės, Jogaila tuojuo ėmė vykdyti vieną reikšmingą Kriavo pažadų punktą — 1386 m. gale jis vyko Lietuvos krikštyti. Pakeliui iš Lietuvos kunigaikščių paėmęs paklusnumo raštus sau, Lenkijos karalienei ir Karūnai, Jogaila 1387 m. pradžioje atvyko Vilniun. Kaip prieš metus Krokuvoje buvo įvykdytas

Lietuvos kunigaikščių krikštas, taip Gedimino sostinėje pirmiausia turėjo būti krikštijami bajorai. Tas krikštas simbolizavo visos Lietuvos prisijungimą prie Romos tikėjimo, kurio liepsnelė jau vienur kitur ruseno nuo Mindaugo bandytos įvesti krikščionybės. Bet su Mindaugo žuvimu senoji reakcija pagonybę buvo sugrąžinusi į valdovo dvarą, nors didieji Lietuvos kunigaikščiai XIV amž. garsėjo savo tolerancija krikščionims.

* * *

Paties Jogailos įsakymu Vilniaus pilies papėdėje esančioje alkvietėje ir kitur aplink buvo sunaikinti aukų židiniai. Buvo liepta iškirsti šventais laikomus medžius ir giraites, išmušti namuose gerbiamus žalčius. Nesant užtenkamai kunigų, mokančių lietuviškai, esą pats Jogaila išvertęs lietuvių kalbon "Tėve mūsų" ir "Tikiu į Dievą Tėvą".

Pavaldiniams pradžioje labiau reikė ne tiek pats Naujojo mokslo turinys, kiek didžiojo kunigaikščio autoritetas, įsakąs, mesti senus tikėjimus ir prietarus. Savo valdovui paklusę bajorai turėjo prisiimti tokį pat tikėjimą, kurį jis naujai pradėjo išpažinti. Šitokioje dvasioje reikia suprasti Jogailos atliktą katekizminių tiesų aiškinimą. Po 25 metų panašiai jiedu su Vytautu elgėsi Žemaičiuose. Norį gyventi vienybėje su savo valdovu, turėjo klausyti jo žodžio.

Jogaila ieškojo progos ir prieš pasaulį viešai pasirodyti, jog jis jau yra tikras krikščionis, juo labiau, kad ordinas savo propagandoje neigė lietuvių krikšto nuoširdumą ir patvarumą. Lietuviai ir jų kunigaikščiai buvo apšaukiami netikrais krikščionimis. Dar 1401 m. apie Jogailą ironiškai buvo rašoma, kad jis "dėl karalystės ir gražios moters leido sau ant galvos užpilti truputėlį vandens".

Pagal Dlugošą, Vilniuje per pagrindinį gyventojų krikštijimą kelias dienas buvo mokoma tikėjimo tiesų. Vyrai ir moterys buvo suskirstomi į atskirus būrius. Kiekvienam jų buvo duodamas atskiras vardas, užtenkamai ("sufficienter") žmones pašlaksčius vandeniu. Atgautos nekaltybės ženklai kiekvienas pakrikštytasis gaudavo baltą rūbą. Nepaduodami skaičių, rusų metraščiai atžymėjo, kad "pusė Vilniaus" priėmė "vokišką tikėjimą". Matomai kita gyventojų pusė galėjo būti stačiatikiai ir svetimtaučiai, pirmoje eilėje vokiečių pirkliai.

Vėlesnėmis žiniomis 1387 m. buvę pakrikštyta apie 30.000, nes krikšto teikimas neapsiribojo vien Vilniumi. Jogaila važinėjo ir kitur, įsakydamas mesti pagonybę. Tada buvo įkurtos ir pirmosios septynios parapijos: Ukmergėje, Maišiagaloje, Nemenčinėje, Mednikuose, Kriave, Ainoje, Obolcuose. Jeigu tarp pirmųjų parapijų neminimi Trakai ir Kaunas, yra ženk-

las, kad ten iš anksčiau turėjo būti bažnyčios, juo labiau, kad abiejuose miestuose buvo vokiečių pirklių.

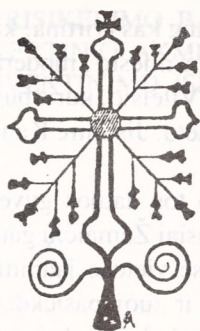
* * *

Tą patį 1413 m. rudenį, kai baigėsi Makros misija, kuri dar labiau išskyrė abi pusi, Vytautas su Jogaila ėmėsi kitų žygių sau tvirčiau užsitikrinti Žemaičius, kuriuos negalvojo tik laikinai valdyti. Jiedu nuplaukė iš Kauno Nemunu ir Dubysa Žemaitijos gilumon ir ten pakartojo tai, kas prieš 26 metus buvo atlikta Vilniuje. Buvo įsakyta kirsti šventais laikomus medžius, liautis deginus ugnies aukas. Valdovai kalbėjo į žmones lietuviškai ir "aiškino" naująją religiją, t. y. įsakinėjo priimti tą patį tikėjimą, kurį jiedu išpažino. Tada buvo pradėtos statyti ir pirmosios bažnyčios Žemaičiuose. Paskutinėje Pabaltijo pagonystės "saloje" pats krikštijimas, kuris turėjo silpninti ordino pretenzijas, buvo daugiau simboliškas, nes kunigaikščiai tarp žemaičių teužtruko vos kelias dienas. Krikšto darbą galėjo toliau tęsti lietuviškai pramokusieji Vilniaus kunigai. Vytauto ir Jogailos pasirodymas Žemaičiuose buvo labiau politinis mostas. To krašto priklausomybės iškovojimas reikalavo dar daug pastangų.

Lietuvos valstybės istorija būtų pasukusi visai kitu keliu, jeigu nebūtų buvęs nužudytas karūnuotas valdovas. Eidami Mindaugo pėdomis ir viešai palaikydami krikščionybę, jo įpėdiniai būtų galėję Lietuvai išsaugoti karališką karūną visam laikui. Tokiu atveju būtų buvę liautasi prieš lietuvius skelbti kryžiaus karus. Santykiai su ordinu, o vėliau ir kaimynine karalyste Lenkija, būtų kitaip susidėstę. Šalia šios, Lietuva būtų stovėjusi kaip lygus, o politškai kaip žymiai stipresnis partneris. Nėra duomenų įžvelgti, kiek būtų laimėjęs Lietuvos valstybingumas. Bet yra tikra, jog krikščioniškosios Vakarų kultūros vaisiai būtų Lietuvą žymiai anksčiau pasiekę. Tad ir tautinė lietuvių kultūra būtų buvusi labiau išsaugota.

(Z. Ivinskis — Lietuvos Istorija iki Vytauto Didžiojo mirties, Roma, 1978; psl. 170-350).

LIETUVOS KARALIAUS
MINDAUGO STATYTA
VILNIAUS KATEDRA
13 AMŽIUS
(Rekonstrukcija)

LIETUVOS KRIKŠTO JUBILIEJAUS
MEDALIS — DAIL. V. KOŠUBA

NUKRYŽIUOTASIS

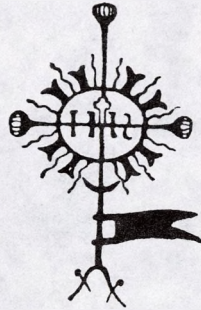
14 AMŽIUS

Sienos tapyba laidojimo kriptoje, kuri yra prie L.D.K. Jogailos statytos Vilniaus katedros. Manoma, kad čia buvo palaidota L.D.K. Vytauto žmona Ona. Kasinėjant Vilniaus katedros rūsius (1985), buvo atrasti labai gerai išsilaikę, Lietuvos Valdovų Mindaugo, Jogailos ir Vytauto statytų mūro katedrų: pamatai, glazūruotų koklių grindys, laidojimo kriptos ir t.t.

BAŽNYČIA,

KURIĄ STATĖ NET IR

VAIKAI

S. VILKAUJA

Kai 1920 m. spalio 9d. lenkai sulaužė sutartį ir užgrobė Vilniaus kraštą, Lietuvos vyriausybė persikėlė į Kauną, kuris nuo tada ir tapo laikinąja Lietuvos sostine. Žinoma, Kauno negalėjome lyginti su Vilniumi. Tačiau mūsų istorikai tvirtina, kad Kaunas yra seniausias Lietuvos miestas, kuris įsikūrė Nemuno ir Neries santakoje apie 1030 m. Tais laikais Kaunas buvo apsigynimo nuo priešų tvirtovė, o tai liudija dar ir dabar išlikę pilies griuvėsiai.

Atgavus Nepriklausomybę, Kaunas buvo tarptautinis miestas su daugybe senų namų, prekybos įmonių (daugiausia nelietuvių), o ypač daug bažnyčių, kurios tebestovi dar ir dabar, kaip Katedra, Vytauto Didžiojo, Karmelitų, Įgulos ir kt. Kaunas, tapęs laikinąja Lietuvos sostine, pradėjo didėti lietuvių skaičiumi ir ėmė plėstis į priemiesčius, kaip pvz.: Šančiai, A. Freda, Panemunė, Žaliasis Kalnas, Aleksotas ir kitur. Miesto centre buvo pastatyta daug naujų namų: Vytauto Didžiojo muziejus, Lietuvos bankas, Žemės bankas, Darbo rūmai, Prekybos ir pramonės rūmai ir t.t. Deja, bažnyčios miesto centre tada nebuvo pastatytos nė vienos.

Tais laikais į Kauną pradėjo atvažiuoti daugiau žmonių, nes vieni gaudavo tarnybas, kiti-mokslo reikalais, kai buvo įkurtas Lietuvos Universitetas, o kai kurie jau pradėjo domėtis prekyba, pramone ir amatais. Pastarieji darbai daugiausia buvo svetimtaučių rankose.

Vienu žodžiu, Kaunas pradėjo smarkiai lietuveti. Padidėjus gyventojų skaičiui, buvo susirūpinta ir butų trūkumu. Tada miesto burmistras J. Vileišis su savo patarėjais nusprendė Žaliojo Kalno žemę padalyti į mažus sklypus ir parduoti lietuviams už nedidelį atlyginimą. Apie 1923 m. Žaliasis Kalnas, kurį gyventojai daugiausia vadino Žaliakalniu, buvo dar retai apgyventas, nes buvo dar tik keliolika trobesių, su daržais, o vidury balos. Žmonės pradėjo tuos sklypus pirkti, miestas skubėjo tvarkyti

gatves, o gyventojai-statyti namus. Daug kas tvirtina, kad Kaunas tada išaugo iš eilinio provincijos miesto į modernų Europos miestą. O tai yra nuopelnas J. Vileišio, kuris buvo Kauno burmistru nuo 1921 iki 1933 metų. Jis mirė Kaune 1942 m., palaidotas Vilniuje.

Pradžioje kai kurie lyg ir pabijojo tos naujos gyvenvietės, nes reikėjo lipti į kalną dažniausiai Žemaičių gatve arba Savanorių prospektu. Kai kuriose vietose jaunimas nusileisdavo žemyn į miesto centrą ir tuoj pasiekdavo Laisvės alėją net nuo šlaito numintais takais tarp krūmų ir medžių. Toks takas yra išlikęs prie Ožėškienės gatvės, bet dabar ten yra jau cementiniai laiptai. Ši problema netrukus buvo išspręsta, kai nuo kalno buvo įrengtas keltuvas tiesiai žemyn į Mickevičiaus gatvę. Tas keltuvas tebėra ten ir dabar.

Padidėjus gyventojų skaičiui Žaliakalnyje, buvo įkurta katalikų parapija, kuri buvo pavadinta Prisikėlimo vardu. Tuomet Aukštaičių gatvėje buvo pastatyta nedidelė medinė bažnytelė (taip ir dabar dar ją žmonės tebevadina) ir tokia pat klebonija. Buvo ir nedidelis šventorius su keliais medžiais ir mediniais suolais. Kai aš (čia rašančioji) apsigyvenau Žaliakalnyje, tai Prisikėlimo parapijos klebonas buvo kan. Feliksas Kapočius. Be jo, buvo kun. Morkūnas, kun. Fabijanskas ir kiti. Toje bažnytelėje buvo mano sutuoktuvės ir mano dviejų seserų. Ten buvo pakrikštytas ir mūsų atžalynas. Iš tos bažnytelės buvo palydėta į amžino pailsio vietą ir mano mirusi motina.

Sekmadeniais prisirinkdavo pilna bažnytelė žmonių. Vasarą būdavo geriau, kai žmonės netilpdavo, tai galėjo pasilikti ir šventoriuje. Atėjus žiemai ir šalčiams, būdavo blogiau stovėti sniege. Tad čia ir kilo mintis, kad parapijai reikia didesnės bažnyčios. Tą reikalą pradėjo kelti pats klebonas. Jis buvo labai energingas, mokėjo bendrauti su žmonėmis, o tai jam ir sekėsi. Kan. F. Kapočius, II p. karui prasidėjus, pasitraukė nuo artėjančio fronto į Vakarus. Jis buvo vyriausiu lietuvių sielovados tvarkytoju Austrijoje ir Vokietijoje. 1950 m. atvyko į JAV. Apsistojo Apaštalo Karalienės bažnyčioje Ivanhoje, Ill. Jis mirė 1971 m.

Tad kan. F. Kapočius buvo didžiosios Prisikėlimo bažnyčios statytoju Lietuvoje. Daug kas prisimena, kad statyti Kaune didžiąją Prisikėlimo šventovę, kuri primintų tautos atgimimą ir Nepriklausomybės paskelbimą 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje, pats pirmasis mintį iškėlė vysk. Pr. Būčys. Tada Kauno burmistras J. Vileišis paskyrė sklypą žemės Žaliakalnyje, prie Aušros ir Žemaičių gatvių sankryžos. Bet buvo manančių, jog tokia Prisikėlimo bažnyčia turėtų būti pastatyta Vilniuje, istorinėje Lietuvos sostinėje, o ne laikinajame Kaune. Gaila, kad tada taip susidėjo politinės aplinkybės, nes Vilnių buvo okupavę lenkai.

Naujos bažnyčios statybai svarbiausia buvo pinigų

**PRISIKĖLIMO BAŽNYČIOS
KERTINIO AKMENS
ŠVENTINIMO IŠKILMĖS 1934 METAIS**

**PRISIKĖLIMO PARAPIJOS MERGAITĖS
KAUNAS, ŽALIAKALNIS**

klausimas. Tam reikaliu buvo sudarytas komitetas, kuris tuoj ir paskelbė, piniginių vajų visoje Lietuvoje. Tuomet buvo išleisti statybos ženkliai, kurie buvo duodami kiekvienam už nupirktas plytas. Taip visuose Lietuvos miestuose ir kaimuose buvo pradėti platinti tie ženkliai. Visi tam sumanymui pritarė, nes ir už nedidelę pinigų sumą galėjai bažnyčiai nupirkti kelias plytas. Labai nuoširdžiai prisidėjo prie to vjaus įvairios jaunimo organizacijos, o ypačiai pradžios mokyklų ir gimnazijų mokiniai. Manau, kad daugelis iš mūsų dar gerai prisimena, kaip tie vaikai su didžiausiu pasiryžimu buvo įsijungę į statybos darbą. Jie net ir kartais lenktyniaudavo tarp savęs, kuris turi daugiau nupirkęs plytų. Dažnai jie taupydavo tėvų duotus pinigus priešpiečiams, kad tik daugiau galėtų tų ženklų nupirkti. Pats klebonas F. Kapočius prieš Kalėdų šventes aplankydavo savo parapijiečius, ir turbūt nė vienas negalėjo atsisakyti prisidėti savo auka prie naujos bažnyčios. Kan. F. Kapočius 1937-38 m. buvo atvažiavęs ir į Ameriką, kur rinko aukas bažnyčios statybai. Lietuvos vyriausybė už nuopelnus apdovanojo jį Gedimino ordinu.

Bažnyčia buvo pastatyta pagal architekto K. Reisono projektą. Jis buvo gimęs Latvijoje, mokslus baigė Petrapily, o tuomet gyveno Lietuvoje. II p. karo metu jis pasiekė Australijos krantus. Daugelis tvirtina, jog bažnyčios projektas jam pasisekė. Paskaitykime, kaip apie tai rašoma Lietuvių Enciklopedijoje (XV t.):

„Didelės paminklinės Prisikėlimo bažnyčios Kaune projektui pagaminti buvo pakviestas K. Reisonas . . . Jos architektūroje autorius visą dėmesį nukreipė į kilimo į viršų išgavimą, ir jam tai pavyko, atitinkamai proporcionuojant jos lytis . . . Savo dideliu aukščiu ji simboliškai tautos prisikėlimą . . .”

Prisikėlimo bažnyčia yra raudonų plytų, didelė ir su aukštu bokštu. Ten turėjo būti įrengta šv. Kazimiero koplyčia, kurioje būtų saugojamas Nepriklausomybės paskelbimo aktas. Rūsyje buvo numatyta vieta, kur būtų, laidojami Lietuvai nusipelnę žmonės. Bažnyčios statyba buvo pradėta 1927 metais. Kertinis akmuo buvo atvežtas iš Jeruzalės Alyvų kalno. 1934 m. jau buvo baigti pamatai, kuriuos pašventino arkivyskupas J. Skvireckas. Po to pradėjo kilti sienos ir pagaliau bokštas. Bažnyčia atrodė tikrai didingai, ir turėjo būti vadinama Tautos Šventove. Tada prasidėjo vidaus įrengimo darbai.

Visi laukė naujos bažnyčios užbaigimo ir pašventinimo iškilmų. Bet, deja! . . . 1940 m. birželio 15 d. viskas buvo sustabdyta, kai pirmieji sovietų tankai įvažiavo į Kauną. Tuoj Prisikėlimo bažnyčia buvo atimta iš katalikų. Dabar joje yra įrengtas radijo fabrikas.

Liūdnas vaizdas prie didžiosios Prisikėlimo šventovės. Kryžiai visur nuimti, nebeskamba varpai, Vėjų Prisikėlimo rytą neina aplinkui bažnyčią procesija, nėra nė šventoriaus. Žiemą ten tylu. Bet vasarą, kai būna atidaryti visi langai, girdėti ne vargonų muzikos garsai, ne suklampusios minios giedojimas „Apsaugok, Aukščiausias, tą mylimą, šalį“, bet fabriko mašinų, užesys. Žmonės, eidami Žemaičių gatve į miesto centrą, sulėtina prie bažnyčios savo žingsnius, o dažnas net tyliai sukalba ir maldele, kad Aukščiausiojo ranka palaimintų mūsų šalį ir kad greičiau išauštų Laisvės Rytas.

Ir liko vėl Žaliakalnio Prisikėlimo parapijos katalikams ta pati senutė, nedidelė bažnytėlė Aukštaičių gatvėje, kaip ir Nepriklausomybės pradžioje. Visi tikintieji skaudžiai pergyvena ir gailisi, kad neteko tokios gražios bažnyčios, kurią, statė net ir maži vaikai. Bet svetimi atėjūnai dar ne viską iš jų atėmė. Jiems liko gilus tikėjimas ir viltis . . .

V. IGNAS

ŠV. KAZIMIERAS

SENELIS STATO KRYŽIŲ

AVA SAUDARGIENĖ

Aš nieko taip nemylėjau kaip savo senelio. Aukštas, liesas, baltas kaip žydinti obelis, būdavo, kalbasi su savo arkliais, o aš, penkmetis berniukštis, klausaus ir viską suprantu.

Arkliai geriausi senelio draugai, su jais vežiodavęs paštą ir prekes iš Šeštokų stoties ir iš Vištyčio. Kai aš paugėjau, kartais ir mane pavežėdavo.

“Buvau pusbernis,” pasakojęs, “kai lietuviai suki-lėliai per mane siuntė žinias, vežiojau lietuviškas knygeles gautas iš Tilžės. Žandarai mane gaudė, bet aš jiems per gudrus buvau.”

Paveldėjęs ūkį nebevežiojo prekių nei pašto. Darbštus buvo, sąžiningas, pajuokauti mėgo ir pasma-guriauti. Būdavo padirbėjęs — tip tip tip, ir eina į kamara. Iš siaurakaklio butelio prisipils stikliuką ir išgers.

“Ką geri, seneli?” aš klausiu.

“Vaistus, vaikelį,” nusijuokdavo ir pakišdavo man penkias kapeikas, kad nubėgčiau pas Šmulkę, saldainių nusipirkčiau.

Man labai rūpėjo paragauti senelio vaistų. Prisi-taikęs, kai nieko nebuvo, prisipyčiau stikliuką ir mauktelėjau. Užėmė kvapą, akys išsoko. Išbėgau už kluono. Viduriai išsiveržė per gerklę. Įlindau į sieną ir pramiegojau visą dieną. Nuo to laiko jau niekad neėmiau senelio vaistų.

Kai buvau kokių dvylikos metų, senelis nusivedė į šalinę ir parodė didžiulį kryžių su prikaltu Kristum, stogeliu virš galvos pridengtą.

“Pastatysim prie kelio, kad praeidami bedieviai ir nekrikštai kepures nusiimtų prieš Dievą, kad rusų

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

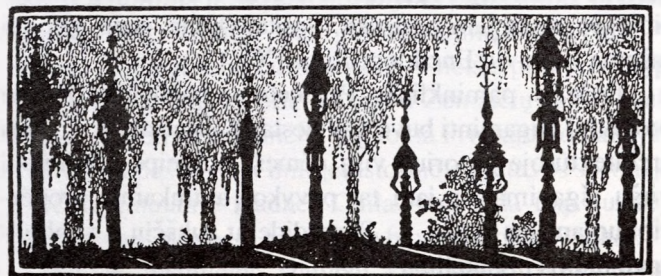
ANGELŲ ATNAŠOJ

*Tu — karalius, valdovas kilnus,
sidabruoti apsiaustai ant kūno!
Auksai, deimantai puošė namus,
žilas galvas tau lenkė didžiūnai...
O buvai tu žmogus,
kaip žolynas skaistus, kaip bijūnas.*

*Vyno pokylių, puotų, garbės
tavo siela jauna negodėjos:
žemės lobiai — ak, tuoj subyrės,
o puikybę nupūs laiko vėjai,
kad prie kapo duobės
visa eis pelenais, apgailėjus...*

*Tu jaunystę kaip gėlę puošei,
melsvų tolių žarom sužavėtas,
ir meldeisi tyloj, vienišai,
o svajojai rojus nelytėtus —
angelų atnašoj
žemės aistrom nelieta jau vietos...*

*Kas karalių vainikas trapus?
Kas tarnų, pinigų milijonai?
— Tarsi dulkė šioj žemėj supus
ir karaliai, ir vargani žmonės...
Vien tik siela atbus
Iš tos sielvartų kryžių kelionės...*

žandarų arklius baidytų.”

Tamsi buvo naktis. Miestelis miegojo. Senelis, mano tėvas ir dėdė Petras, įdėję kryžių į vežimą, man padavė vadeles ir liepė važiuoti į kryžkelę, kur sueina laukai ir miesto ganyklos. O patys nuėjo tiesiai per pievas.

Iškasę duobę, pastatė kryžių, sumindžiojo žemę ir akmenimis apdėjo, kad vėtros nenuverstų.

Žandarai klausinėjo, kas kryžių pastatė. Miestiečiai žinojo, bet neprasitarė, nes visi senelių mylėjo ir gerbė.

Neužilgo senelis pastatė antrą kryžių, prie Simno vieškelio, trečią prie Marijampolės kelio, ketvirtą prie pat miesto, ant kalniuko.

Paskutinį kryžių senelis pastatė prieš pat Didįjį karą. Pasišaukęs mane nusivedė į šalinę. Šieno pridengtas gulėjo pusmetrinis medinukas.

“Tai šventas Jonas, mano globėjas,” pasididžiavo senelis.

Iš nuostabos žodžio prartarti negalėjau, toks gražus buvo tas šventasis. Visai kaip mano senelis.

“Gižų meistras išdrožinėjo. Sumokėjau dvyliką rublių.”

“Kur jį dėsi, seneli? Ar į bažnyčią atiduosi?”

“Ne, vaikeli. Prikalsim prie kryžiaus ir pastatysim ant Šešupės kranto, prie tilto. Kad visi matytų.”

Naktis buvo tamsi, kai nuvežėm kryžių su šventu Jonu prie Šešupės. Vyrai kasė duobę, o aš sekiau kelią ir tiltą. Tik žiūriu, atbilda žandarai. Ūktelėjau, kaip apuokas. Visi sukritome į aukštą žolę.

Rytą žandarai lakstė, klausinėjo kas kryžių su šventu Jonu pastatė. Kalvariškiai tik šypsojosi ir tylėjo, o praeidami pro kryžių kepures kėlė. Žandarai kryžiaus nugriauti nedrįso.

Daug šviesių metų išgyvenome, ir vėl ūkanos užėjo. Daug kas Sibire galvas paguldė, daug kalėjimuose žuvo. Aš grįžau, ir nuvykau senelio kapą aplankyti. Sodybos buvo sunaikintos, kryžiai nugriauti. Tik prie tilto, ant Šešupės kranto senelio kryžius stovėjo. Be šventojo.

Šventą Joną netikėtai užtikau tautodailės muziejuje, Kaune. Atpažinau jį iš senelio įbrėžtų ženklų. Šventasis buvo nublukęs, suvargęs. Sumirkčiojo man senelio akimis ir šyptelėjo.

Sydney, 1945.

PER ATSIMINIMŲ PRIZMĘ

GRAŽINA KRIVICKIENĖ

Čia pateiksiu keletą savo motinos prisiminimų iš jos jaunystės dienų, ar girdėtų iš kitų žmonių dainuškų dainų ištraukų, anekdotų, taip pat ir mano pačios pergyvenimų apie tautiškumo sentimentus caristinėje, nepriklausomoje ir okupuotoje Lietuvoje.

Palyginus per trumpą laiką, lietuviams teko pergyventi kelis sukrečiančius įvykius, kurie dar yra gyvi žmonių atmintyje. Iš šių nuotrupų galima patirti kokios buvo tuo metu kaimo ir miesto žmonių dvasinės vertybės, kasdieniniai rūpesčiai, santykiai su svetimaisiais ir tautiškumo sentimentai, rusenantys giliai žmonių širdyse.

Mano motinos pasakojimu, caristinėje Lietuvoje vėlai buvo mokomi lietuviškai skaityti ir rašyti slapta namuose, bažnytkaimiuose pas davatką ar "daraktorių", Liudvinavo valščiaus jaunimas turėjo slaptą "biblioteką" miškelyje, ištrūnijusio medžio kamienne. Ten būdavo pasikeičiama iš Prūsų atgabenta lietuviška spauda ir paliekami rašteliai sužinojus apie galimas žandarų kratas. Rasti lietuviški leidiniai būdavo atimami, o "nusikaltėliai" įvairiomis bausmėmis baudžiami.

Mano tėvas (Mykolas Gustaitis) pasakodavo, kad mano senelis su grupe lietuvių vyko į Petrapilį pas carą, prašyti Lietuvai spaudos laisvės. Esą caras, Aleksandras III, rodydamas į mano augalotą senelį paklausė, ar Lietuvoje visi vyrai yra tokie kaip jis.

Liaudies dainos ištraukoje matome, kad reikia vengti draugystės su rusais. Brolis, radęs karčiamejo seserį, geriančią su kazokais, perspėja:

-Neimk, negerk, seserėle

Iš kazoko rankos,

Ba tu būsi, seserėle,

Kazoko mergelė.

-Atsitraukie, broliužėli,

Tu man ne brolelis,

Aš tau ne seselė,

Kazokėlis, tai bernelis,

Tai baltas, raudonas,

Kazokėlio bėras žirgas

Plienu padkavotas.

Ir nuvedė seserėlę

Dunojun skandytie.

Skęsta, skęsta, seserėlė,

Tik rūtelės plaukia.

-Gelbėk, gelbėk, broliužėli

Iš kazoko rankos.

-Negelbėsiu, seserėle,

Aš tau ne brolelis,

Tu man ne seselė.

Kazokėlis, tai bernelis,

Tai baltas raudonas,

Kazokėlio bėras žirgas

Plienu padkavotas.

Marijampolėje, turkaus dienomis, motinai teko matyti J. Pavalkytę-Griniuvienę, kai ji palypėjusi ant ūkininko vežimo sakydavo kalbas, skatinančias žmonių jausmus, raginant gerbti savąją lietuvių kalbą, tradicijas, papročius, mylėti Lietuvą, kovoti prieš rusų priespaudą, siekti spaudos laisvės, daugiau teisių savame krašte. Jos pastangomis buvo organizuojami lietuviški vaidinimai, suėjimai ūkininkų kluonuose, gausiai lankomi žmonių. Su savo vyru, dr. K. Grinium ir kitais sąmonės žadintojais, ji platino lietuvišką spaudą. Per Marijampolės gimnazijos mokinius sklido į kaimus, greta liaudies dainų, ir rašyti eilėraščiai su šūkiais prieš rusų priespaudą:

"Anei rašto, anei druko, rusas mums neduoda, nori, kad būtų Lietuva ir tamsi ir juoda" . . . "Verkiu naktį, šaukiu dieną, tu Lietuva mano miela, koks padėjims šiandien tavo, kad jau rusas viršų gavo" . . . "Kad tu gude nesulauktum, nebus kaip tu nori, bus kaip Dievas duos, ne tavo ištatai nedori" . . . (Dainose maišoma kartais rusas ar gudas).

Kad ir paprastas, lietuvis yra mielesnis už svetimtaučius ponus:

Kas ten buvo per sveteliai,

Tą vakarą pas tave?

-Kapitonas, ponas, iš Maskvos,

Ir jo brolis, ponas, iš Rygos

Ir poručiks man mielesnis

Iš pačios Lietuvos.

Kuo priėmei tuos svetelius

Tą vakarą pas save?

-Kapitoną, poną, šunią,

O jo brolį, poną, katią,

O poručiks man mielesnis

Su manim vištiena.

Lietuviškame kaime buvo pajuokiami jaunuoliai,

kurie pabuvoję mieste, pradeda suponėti-sulenkti. Grįžęs namo jaunuolis, jau nepažįsta žąsies, klausia, imituodamas lenkų akcentą: „A co ta paukščiota vaikščiota po dvarota? Snapota bukota, kojota plačiota ir visa pukota”.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, kraštas ir žmonės vargo nuo gaisrų, nedateklių. Jauni vyrai buvo imami į rusų kariuomenę ir ūkininkai varomi į pastotes su savo arkliais pervežti kariuomenei ir karui reikalingus daiktus, kartais ilgam laikui. Prasiveržus vokiečiams, Lietuvoje kaitaliojosi tai rusų, tai vokiečių tvarka. Ypatingai dideles duokles vokiečiai uždėjo maisto gaminiams. Ūkininkams tekdavo slapta auginti kiaules kluonų šalinėse tarp šiaudų, ar rūsiuose. Kai kurie slėpdavo maisto gaminius namuose tarp įtaisytų dvigubų sienų. Žmonės dejavo ir dainavo:

Niemcai-prūsokai Lietuvą užėmę,

Kankina žmones į plieną paėmę.

Diena rūsti, diena sugraudinta,

Kada Lietuva tapo sunaikinta.

Niemcai-prūsokai, rugius, kviečius ima,

Už pusę svaro į kozą sodina.

Diena rūsti, diena sugraudinta,

Kada Lietuva tapo sunaikinta.

Pakriko rusų ir vokiečių kariuomenės. Dezertyrai slapstėsi miškuose, kaimuose. Grybaujančią miške moterėlę sutikęs rusų kareivis klausia rusiškai, ar ji nerado jo pamesto nuo šautuvo durklo ir įeigu radai, tai atiduok! - “Jesli našla, tak davai? Ji tik pora žodžių “suprato” ir tarmiškai atsako: Našla, našla, visi jūs tokie, kaip tik našla, tai tuoj davai.

Dainoje reaguojama prieš merginas norinčias “padraugauti” su vokiečiais:

Ant Šešupės kranto,

Prie Šunskų giraitės,

Tenai gyveno

Narsios lietuvaitės:

Nedėlios rytelių

Saulutė tekėjo,

Dvi jaunos mergelės

Į bažnyčią ėjo.

Ėjo pro sodelį,

Sutiko prūselių,

Meiliai, labas, tarė,

Greit susipažino,

Į rūtų darželį

Myluotis vadino.

Vokiečiai ne vien duoklių būdu imdavo iš ūkininkų maistą, bet krėsdavo vežimus važiuojančių į turgų ir atradę jiems tinkamus produktus atimdavo. Atsitiko taip, kad viena ūkininkė važiavo į turgų, vežime po šiaudų

sušalta sėdyne turėjo paslėpusi iš šonų po vieną rūkytą kumpį, per vidurį padėjusi liepinaitę su medum. Pakeliui vokiečių žandaras ją sulaikė ir pikta klausia, ar neveža į miestą ko nors parduoti? Ji išsigandusi ir pasako teisybę, rodydama į šonus sako: Čia kumpis, čia kumpis, o viduje medus. Vokietis tai palaikė piktu šposu, nusikeikė pasakęs, kad ji esanti pasiutusi boba ir paleido važiuoti.

Rusijoje vyksta revoliucinis sąmyšis. Šimtmečiais brandinta viltis atgauti Lietuvai laisvę, nepriklausomybę, virsta realybe. 1917 metais Rusijoje (Smolenske), pulkininko J. Kubiliaus pradedamas organizuoti Lietuvių atsargos batalionas. 1918 metais, vasario mėn. 16 dieną Vilniuje, Lietuvių Tarybos paskelbiama Lietuvos nepriklausomybė. Iš kaimų ir miestų stoja vyrai savanoriais į Lietuvos kariuomenę. J. Kubilius tampa pirmuoju Kariuomenės štabo viršininku.

Skamba dainos:

Pūtė vėjas iš rytų,

Pūtė vėjas vakarų,

Pajudino klevo šakas,

Pabudino bernelį:

Kelkis, kelkis, berneli,

Balnok bėrą žirgelį,

Balnok bėrą žirguželį,

Jok gint laisvės Lietuvos . . .

Poetas A. Miškinis ryškiai pavaizduoja to laiko nuotaiką:

Kai viesulas suūžė,

Net beržai žemėn linko.

Žagres palikę dirvoj,

Karan išėjo vyrai,

Vieni laisvi sugrįžo,

Kitiems rankas pašovė,

Tretiems ant lygaus lauko

Mediniai kryžiai stovi . . .

Tuo laiku Kaune, Laisvės alėjoje buvo tik pora lietuviškais užrašais parduotuvių: Toliušytės knygynas ir M. Gustaicio cukrainė. Atėjęs jaunas energingas vyras sakė tėvui, kad jam tuojaus reikalingas sargybinis prie komendantūros. Tai buvo pirmasis Kauno karo komendantūros viršininkas Juozas Mikuckis. Po kelių minučių jau ten stovėjo tėvo pasiūstas cukrainės sargas su lazda rankoje. Pirmasis sargybinis! Taip iš nieko kūrėsi Lietuva.

1919 metų vasario mėn. 16 dieną mes stovėjome su daugeliu žmonių aikštėje ir klausėmės nuostabių kalbų, kad mes turėsime savo vyriausybę, mokyklas, kariuomenę. Kokis džiaugsmas! Užgrojo Lietuvos

himną. Visi giedojo ir verkė iš džiaugsmo: Lietuva tėvyne mūsų... Ašaros šalo ant apsiaustų, kojos giliame sniege, bet žmonės vis nesiskirstė, vieni kitus sveikino – mes turėsime savo valstybę... Tada supratau, ką reiškia tautai laisvė ir nepriklausomybė.

Netrukus, balandžio mėnesyje, Valstybės Tarybos buvo išrinktas pirmasis Lietuvos respublikos prezidentas Antanas Smetona. Atsirado ir daina: Aš myliu geltoną ir žalią, raudoną, tai mūsų tautos vėliava. Myliu prezidentą Antaną Smetoną, jis mūsų valstybės galva. 1920 metais susirinko Steigiamasis seimas, į kurį įėjo visų politinių grupių atstovai. Aš įstojau į gimnaziją.

Sparčiai kilo iš vargo, karo ir svetimųjų nualinta Lietuva. Buvo kuriamos mokyklos, prekyba, vykdoma žemės reforma. Vykstančias krašto gyvenime naujanybes komentuodavo įsisteigęs humoro ir satyros teatras “Vilkolakis”, pvz.: “O tas Pipirickis su dūšia ir kūnu atsidavęs nusavinimui žemių ir miškų. – Verskis per galvą, visi verskitės per galvas” ir kt.

Tik atsibudusią iš šimtmetinio priespaudos košmaro Lietuvą palietė nelaimė: 1920 metais, spalio mėnesio 9 dieną, lenkai užėmė Vilnių. “Jie išplėšė Lietuvos širdį”, nuliūdusi kalbėjo motina. Keletas “Aušros” gimnazijos mokinių išėjo savanoriais. Vincas Dovydaitis, lenkų pašautas bažnyčios šventoriuje, mirė nuo žaizdų. Jis buvo pašarvotas gimnazijos patalpose. Buvo be galo gaudu, jo gailėjomės taip, lyg būtume netekę

savo tikro brolio.

Klaipėdos atvadavimo kovose žuvo Jasaitis. Visa “Aušros” gimnazija lydėjo jį į kapines. Laidotuvių eisenoje, spontaniškai pasigirdo gaudūs dainos žodžiai, lyg giedotume už abu žuvusius:

*Kovoje jūs žuvot
Mielieji draugai,
Už mūsų tėvynės liuosybę,
Už Klaipėdą brangią,
Mieli karžygiai,
Aukojote savo gyvybę.
Nors Vilnių dar turi
Užėmę lenkai,
Mes jį išvaduot pasiryžę.
Pražuvot, draugai,
Nepražus jūs darbai,
Išrinkot sau kelių teisingą.*

Orui atšilus, labai malonu būdavo vykti garlaiviu Nemunu, gimnazijos ruošiamose ekskursijose, lankyti piliakalnius, pilis, mūsų tautos istorinius paminklus, apie ką mes mokėmės knygose. Eidavome pėsti medelių sodinti ir nuolatos dainuodavome liaudies dainas, gimnazistų sukurtas ir kitokias, neužmiršę lenkų padarytos žalos:

*Tupi lenkas ant kalniuko,
Viens, du, trys,
Tupi lenkas ant kalniuko,*

Žiba akys kaip velniuko,
 Žiba akys kaip velniuko,
 Viens, du, trys...
 Oi broliukai ką darysim?
 Kai mes lenkus pamatysim?
 Vysim, vysim ir šaudysim,
 Savo žemėj nelaikysim.
 Oi sesutės ką darysim?
 Kai mes lenkes pamatysim?
 Vysim, vysim ir spaudysim,
 Visas špygom išbadysim.

Gimnazijoje mes kūrėme savas "liaudies" dainas, savo gyvenimo rūpesčius paminėdami, su "reikalingu" priedu "tumba".

Tuojaus baigsis mokslo metai, tumba, tumba,
 Tai mes gausim pataisų,
 O jei liksim antriems metams, tumba, tumba,
 Tai mes eisim po velnių.
 O nuėję mes į peklą, tumba, tumba,
 Būsim ponai ant velnių,
 Nusikaltusiems velniukams, tumba, tumba,
 Tai mes duosim antausių.

Su džiaugsmu prisimena tos dienos, kada sekma-dieniais dienos metu spektakliai Valstybės teatre buvo tikra dovana moksleiviams ir kareiviams, nes bilietai į dramos spektaklius kainavo 25 centai, o į operas 50 centų.

Kauno universiteto studentai ir bendrai jaunimas suėjimuose be liaudies dainų, dainavo humoristines tarptautinėmis melodijomis lietuviškais žodžiais, pritaikintas vietinei aplinkai ir patriotines dainas, kurias traukdavo mūsų žygiuojantieji kareivėliai:

Vieną pamylėjau,
 Antrą palydėjau,
 Trečią prie vartelių bučiavau,
 O ši ketvirtoji, mano mylimoji
 Penktą tiktai vakar pažinau.
 Šeštąją mergytę
 Visiškai netyčia,
 Įgulos bažnyčioj pamačiau,
 Gaila, kad ne toji, o tik septintoji
 Sužeidė man širdį kiek giliau.
 Keturioliktoji, mano mylimoji,
 Ji mane apstatė, taip gražiai:
 Šimtą kart žadėjo, vieną kart tęsėjo
 Ir prisiuvo barzdą amžinai.

Arba dainuodavo studentai:
 Gersim, sim, sim, sim,
 Alų, lų, lų, lų.

Krisim, sim, sim, sim,
 Po stalų, lu, lu.
 Gerk, gerk, kolega,
 Jaunystės dieneles greit bėga:
 Ger, gerk ir nežiopsok,
 Nes kvailas tas, kurs miega.

* * *

Nojus išsigert mokėjo,
 Užtat Dievas jį mylėjo:
 Reikia gert, reikia gert,
 Reikia, reikia, reikia gert.

Užtai Dievui jis patiko
 Ir nuo patapo išliko:
 Reikia gert, reikia gert,
 Reikia, reikia, reikia gert.
 Ir ant kalno Ararato,
 Savo laivą jis pastato.
 Reikia gert, reikia, gert,
 Reikia, reikia, reikia gert.

Santykiai su Lietuvoje gyvenančiais lenkais, rusais, žydais, vokiečiais, čigonais buvo paprasti, nuoširdūs, nors, kartais išreiškiant tam tikrą humorą, jų charakteristiką paminint tautosakoje:

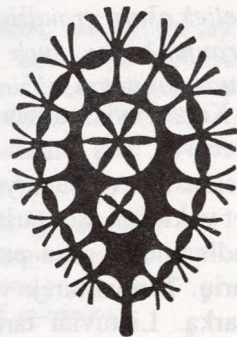
Šokit mergos, kad ir basos,
 Čia ne purvai ir ne rasos.
 Šoka žydai ir čigonai,
 Net jų laksto pasamonai.
 Šoka ponai, kunigai,
 Net jų skamba pinigai.

* * *

Rozalime pas Maušiuką,
 Mes išgėrėm po stikliuką.
 Davė silkės sutaaisytos
 Su pipirais sumaišytos.
 Silkė buvo dėl stiprumo,
 O pipirai dėl bistrumo.

Tačiau ištekti geriau už lietuvių:

Tu lenkas, tu lenkas,
 Aš ne lenkaitė,
 Už tavęs aš neisiu,
 Aš lietuvaitė.
 Tu prūsas, tu prūsas,
 Aš ne prūsaitė,
 Už tavęs aš neisiu,
 Aš lietuvaitė.
 Tu gudas, tu gudas,
 Aš ne gudaitė,
 Už tavęs aš neisiu,
 Aš lietuvaitė.

Prasidėjo Antrasis Pasaulinis karas. Oro ir sausumos sovietų karinės pajėgos užėmė Lietuvą ir prijungė prie Sovietų sąjungos. Grąžinamas Vilnius. Kauno gatvėse nebėra mūsų šaunių policininkų. Pradėjo atsikelti kolonistai į nusavintus ūkius ir namus. Į Kauno tetrą atsilankė rusės vietoj suknelių dėvinčios gražios naktinius marškinius, kuriuos įsigijo Lietuvoje. Prasidėjo įvairių grupių žmonių areštai. Buvo propoguojamos komunistiškais obalsiais rusiškos lietuviškais vertimais dainos. Pradedant susirinkimus, pamokas ar darbą, reikėdavo nepamiršti išreikšti padėką “išvaduotojui”, “draugui” Stalinui. Atsirado ir papildymų:

*Mes su Stalinu į saulę,
Mes su Stalinu kovon,
Lai nedrįsta šitas kiaulė,
Kelti kojas Lietuvon.*

Vienas ilgametis Kauno miesto žydų tautybės pareigūnas, paklaustas kaip jam patinka ši naujoji santvarka, atsakė, kad ji esanti kaip jo žmona, kurią truputį myli, truputį jos bijo ir nori kitos.

Netrukus prasidėjo baisiausias teroras: suėmimai, areštuotų žudymas, išvežimai į Sibirą mirčiai skirtiems darbams. Man beeinant į tarnybą ryte, mačiau su rusų kareiviais vežamą sunkvežimiu buvusį mūsų gimnazijos mokytoją. Tarnyboje, drauge buvusi žydaitė, pasakė mums lietuvaiteis, kad mes “smetonininkės”, nueitume pačios, gal galėtume pasirinkti geresnį vagoną vykimui į Sibirą. Tačiau, sekančią dieną ji buvo milicijos paimta, nors veikė kaip komunistė, bet slėpusi, kad yra turtingo pirklio duktė.

Baimės apimti žmonės rinkosi į bažnyčias, verkė, meldėsi ir giedojo: “Nuo bado, maro, ugnies ir . . . praleidžiant žodį karo, Saugok mus Viešpatie”. Atrodė, kad karas pergyventi būtų lengviau negu sovietinis teroras.

Štai dainuoti nežinomo autoriaus posmeliai:

*Tu Lietuva, motinėle,
Ko tu taip graudžiai verki,
Kas gi spaudžia taip širdelę,
Gal dalelė per sunki?
Oi nurimk, neverk, Lietuva,
Neliek ašarų graudžių,
Kraujas brolių, kurie žuvo,
Duos naujų tau milžinų.*

Karas vyko toliau. Vokiečiai išstūmė sovietus iš Lietuvos. Ką atneš naujieji okupantai? Pasitraukus rusams, buvo sudaryta lietuvių Laikinoji vyriausybė, bet vokiečiai juos nušalino ir paskyrė tarėjus-Rat (ratais vadinamus), pora pateko iš Laikinosios vyriausybės narių. Tarėjai turėjo vykdyti vokiečių nustatytą griežtą tvarką. Lietuviai tarėjai ir profesoriai, pasipriešinę,

nacių potvarkiams, buvo suimtinėti, kai kurie išsiųsti į vokiečių koncentracijos stovyklas, žuvo baisiose sąlygose. Dar žiauriau buvo elgiamasi su žydais, jų naikinimu. Buvo paskelbti potvarkiai su nustatytomis bausmėmis už bandymą gelbėti ir slėpti žydus.

Ubagų dainoje ratams (vežimui) pridudama kita reikšmė:

*Kam tie ratai, kam tie ratai,
Kam tie ratai, prieš akis?
Kad tų ratų nebūtų,
Visi mane matytų.
Velnias ratus tuos pastatė,
Tai ir manęs nematė.*

Vokiečių buvo nustatytos labai mažos normos maistui gauti, ypatingai mėsei ir riebalams. Miestiečiai, negaudami paramos iš kaimo, imdavo arklieną, kurios buvo galima gauti keturis kartus daugiau negu jautienos ar kiaulienos. Sklido daina:

*Tu Lietuva, tu mano,
Tu brangi tėvyne,
Lietuvėle, tu mano
Šalele gimtine.*

*Atvažiavo vokiečiai
Ruda uniforma,
Išmieravo mūsų pilvus
Ir uždėjo normą.*

*Tu Lietuva, tu mano,
Tu brangi tėvyne,
Tave perka ir parduoda
Prūsų pinigine.*

Vokiečiams šeimininkaujant per radio nuolatos buvo girdėti vokiškos populiarios dainos, šokiai. Kai kurioms dainoms buvo pritaikinti lietuviški žodžiai:

*Mama dukrą šaukia:
Eik jau į namus,
O duktė bučiuoja
Vokiečio ūsus.
O kaip gėda ir graudu,
Matyt mergaitę su prūsų
Vakaro tyloj,
Vakaro tyloj.*

Manychiau, kad būtų pravartu, jeigu dauguma užrašintų praeitų dienų atsiminimus, ypatingai kuriuose atsispindi tautinis atsparumas. Iš tokių pabirų gal susidarytų tam tikras mūsų tautosakos ir istorijos papildymas.

(Pranešimas skaitytas V Mokslo ir kultūros simpoziume 1985 m.; originale buvo panaudota daugiau dainų pavyzdžių.)

KNYGŲ APŽVALGA

Dr. Alfonso Šešplaukio-Tyruolio straipsnių rinkinys-“Lietuva pasaulinėje literatūroje”, išleista 1985m. Lituanistikos tyrimo ir studijų centro, paremiant Lietuvių Fondui, - Čikagoje. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kaina nepažymėta.

Tai gražiai išleista ir gana išsami knyga apie tuos mums džiugius šaltinius pasaulinėje literatūroje, kur Lietuvos vardas, jos istorija, ypač jos dainos minima su žavesiu ir dažnai net su meile. Apimtis nuo seniausių laikų iki maždaug šio šimtmečio vidurio ir kiek vėliau.

Senaisiais kryžiuočių puldinėjimo laikais mūsų vardas įėjo į eiliuotas ir kitokias istorines kronikas-vokiečių kalba. Gal iš ten ir vėliau, poetams susidomėjus mūsų dainomis, nemažai vokiečių rašytojų net yra panaudoję lietuvišką tematiką savo originaliuose kūriniuose (Herderis, Goethe, A. K. Tielo, Johannes Bobrowski). Apie savo gimtinę gražiai kūryboj atsiliepė ir prūsiskos kilmės rašytojai: tas pats Tielo, Herman Sudermann (“Kelionė į Tilžę”), Agnes Miegel ir kt.

Anglosaksų literatūroj randama lietuviškos tematikos net Šekspyro dramose (“Audra” ir “Žiemos pasaka”), amerikiečio Upton Sinclair “Džiunglėse”.

Adomas Mickevičius, save laikęs lietuviu, bet rašęs lenkiškai, Lietuvą įamžino kūriniuose “Ponas Tadas”, “Konradas Valenrodas” ir kt. Poeto J. I. Kraševskio istorinėje poemoj “Vitolio rauda”, kuri darė įtakos mūsų aušrininkams; pasaulinio garso poetai-Oskaras Milašius-sukūręs puikių eilėraščių iš ilgesio senosios tėvynės; Czesław Miłosz -lietuvišką savo tėviškę aprašęs romane “Isos slėnis” (lenkų kalba, vėliau išversta į anglų k.).

Prancūzų literatūroj, be Oskaro Milašiaus, novelistas Prosper Mèrimée kūriny “Lokis”, neva, aprašo lietuviško dvaro

gyvenime šiurpų nuotykį, mini lietuvius ir mūsų gamtą.

Suminėti šioj knygoj ir rusų, švedų, pabaltiečių grožinės literatūros kūrėjai, panaudoję lietuvišką tematiką ir tuo Lietuvos vardą iškėlę į pasaulinę plotmę. Poetas ir literatūrologas dr. Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis šia įdomia straipsnių knyga sudomina kiekvieną skaitytoją ir pakelia mūsų pasididžiavimą Lietuvos praeitim ir jos mitologija, bei geru vardu pasauly.

“Atgimusi daina”, Ispanų poezijos antologija. Sudarė ir išvertė Povilas Gaučys. Redagavo Stasys Goštautas ir Tomas Venclova. Išleido “Rūta” 1986m. Čikagoje. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kaina nepažymėta.

Išoriai knyga patraukli: geras popierius, Petro Aleksos viršely piešinys kelių skaidrių spalvų, simboliškas knygos turiniui.

Apie ispanų poeziją pradžioj rašo Manuel Duran, Yale U-to profesorius, ir poetas Jorge Guillen pratarmėj. Gale knygos-poetų trumpos biografijos. Tai padeda susipažinti su šiuolaikine ispanų poezija bei jos kūrėjais.

Trijų šimtų puslapių rinktinės poezijos Antologija-jau plati kūrybos panorama ispaniškame pasauly, į kurią plačios erudicijos lietuvis, mūsų rašytojas-vertėjas Povilas Gaučys, kaip diplomatas gyvenęs Pietų Amerikoje, yra įsijautęs ir šioj knygoj patiekęs mūsų gimtąją kalbą. Vertimo darbas, sakoma, nelengvas; gal net sunkesnis už originalią kūrybą. Vertėjas turi gerai nusimanyti apskritai apie poeziją, įsijauti į kūrinius, ir, nenuitoldamas nuo originalios poetų formos, vertime turi poetiškai perduoti autoriaus mintis ir emocijas. Toks vertėjas-Povilas Gaučys, vienintelis išeivijoje, gal vienas iš geriausių mūsų tautoje. Jo turtingas žodynas, tikslios sąvokos mūsų kalbinių normų prisilaikant. Ar tiksliai išversta? Ar perduoti anų poetų vaizdai, jų alegorijos? Neturint ispaniškų eilėraščių teksto ir nemokant tos kalbos, sunku spręsti. Tik viename-antrame verstame eilėrašty juntama vertėjo sunkumai išsireikšti; dauguma-sklandūs, skambūs ir vaizdūs.

Parinkta Antologijai įvairi poezija-turinio, temų atžvilgiu. Dvidešimt šeši skirtingi poetai, bent pora ar daugiau eilėraščių-kiekvieno. Temos tarp gyvybės ir mirties, meilės ir mirties, tarp giliai religinių minčių ir tamsaus užsisklendimo nuo Dievo ir vilties; nedaug aprašyta gamtovaizdžių, bet dažnai dainuojama apie žemę, žmogaus buveinę. Apstu bendražmogiškos filosofijos, ir liūdesio, ir vilties, ir meilės bei kerštingumo...

Šios Antologijos poezija nėra lengva. Reikia įsijaut, kad suprastum; reikia mylėti žmogų, gerbti kitus ir save, kad skaitydamas -lyg iplauktum į visų mąstančių, kenčiančių, mylinčių žmonių ir tautų srovę.

“Atgimusi daina” labai praturtina lietuvių literatūrą-platesnio mintijimo ir naujų formų suradimu bei parodymu šiais ispanų poezijos vertimais.

Be kitų daugelio vertimų knygų, Povilas Gaučys yra sudaręs ir išvertęs šias poezijos antologijas: “Naujosios poezijos antologija” -1981m., “Lianų liepsna”, -Brazilų poez. antologija -1983m., -abi išleistos Čikagoje. Rankraščiuose jis turi sudaręs: “Prancūzų poezijos antologiją” ir “Italų poezijos antologiją”.

Visi Povilo Gaučio darbai didžiai vertingi ir verti dėmesio.

Nerima Narutė-“Paskaityk, Mamytė”, eilėraščių knygelė vaikams. Išleido autorė -500 egz. tiražu. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaust. 1986m. Iliustravo Rūta M. Gečienė.

Autorei Nerimai Narutei (tikra pavardė-Kazimiera Miškinienė iš Rochester, N.Y.) turim būti dėkingi už parašymą ir už išleidimą šios kuklios 30 pusl. eilėraščių knygelės su piešiniais, nes ji džiugina ir paprastumu (nuoširdumu) ir vaikišku intymumu.

Turinys -“Miško pasaka” -su šeiminiem ir tautiniem užuominom; antroj daly-apie skruzdėles ir klajoklį žiogą, kuriam autorė “neleidžia” žiemą pradžiai: darbsčios ir geraširdės skruzdės jį slaugo ir sušalusį atkutina.

Prieš miegą patrauklu vaikams perskaityti “miško pasaką”, apie kiškio ruošiamas vestuves: kviečiami vilkas, lapė, paukščiai, net bitelės, kurios šoko “grandinėlę”, o musės trypė “malūnėlį”, taigi, tautinius šokus...

*“Štai laputė, jų kaimynė
Dviratuką greitai mynė.
Pasipuošusi įpuotę
Uodegėlę sušukuota.”*

• MOTERYS PASAULYJE

Moteryų dailininkių paroda Čikagoje; dešinėje dail. J. Paukštienė, viduryje arch. B. Kovienė ir kiti.

Šis posmelis parodo, kad Nerima Narutė sugeba grakščiai eiliuoti, drauge taikliai nubrėždama vestuvių dalyvių charakterius. Pasakoje pikčiausi-uodai, visi prieš juos; pelėdos teismas nutaria juos ištremti . . . į pelkes. Bet ar tuo kas laimėta? Nes-

*„Vakare, kai sėda saulė -
Ten pikty uodų pasaulis:
Puola, bado veidą, kojas,
Kas jų pelkėse sustoja.“*

Lengvai sueiliuota pasaka traukia skaitytoją; o ypač patrauklios šios pasakėlės iliustracijos. Skruzdėlynų darbštuolės su tautiniais žiursteliais, žvalių akių, ilgų rankų: tik skuba, tik viską krauna . . . Ir žiogo „šypsena“, kai jis rymo prie medžio su smuikeliu, ir jo-sušalusio-ištįsęs veidas, nuleisti šarvai . . . Paskaičius vaikai tikrai vėl vers puslapius atgal, dar ir dar pažiūrėti pasakos iš paveikslėlių . . . Puikūs ir kiško, meškos, vilko su dūda, lokio su ąsočiu midaus, lapės ant dviračio, paukščių, vis tai vaizdūs paveikslėliai, gerai įkomponuoti į visumą.

Vaizdingi ir autorės-Nerimos Narutės-išsireiškimai (pav., „Kurmis tuneliu atėjo“), vaikiški ir charakteringi pasakos herojams-žvėreliams.

Knygelė „Pasakyk, Mamytė“, nors iš paviršiaus kukli, tačiau patraukli, vaizdi ir nuotaikinga.

Alė Rūta.

Dr. Milda Danytė, gyv. Ottawa, Ont., parašė knygą — DP: Lithuanian Immigration to Canada After the Second World War. Knygą išleido — The Multicultural History Society of Ontario.

„Mūsų Vaikas“ — laikraštėlis apie mažų vaikų lietuvišką auklėjimą. Leidėjai yra JAV LB Švietimo taryba ir Liet. Montessori draugija. Šis leidinys yra labai naudingas jaunoms šeimoms ir močiutėms, kurios padeda prižiūrėti anūkus. Redakcijos ir administracijos adresas: **S. Vaišvilienė, 3704 West 68th St., Chicago, Ill. 60629, USA.**

Prof. Birutė Galdikaitė yra pirmatologijos specialistė. Ji daug metų darbuojasi Borneo saloje, Indonezijoje. Apie jos studijas keletą kartų buvo rašyta „National Geographic“ žurnale ir rodoma televizijoje.

Jadvyga Reginienė jau daugelį metų vadovauja Rochester, N.Y. tautinių šokių grupei „Lazdynas“. Ši grupė yra plačiai žinoma lietuvių tarpe, taip pat dažnai pasirodanti ir kitataučiams.

Filmų aktorė Jūratė Nausėdaitė — Ann Jillian vaidino filme „Killer in the Mirror“. Ji sukūrė dvigubą, skirtingų charakterių rolę labai gerai ir įtikinamai.

Moteryų dailininkių paroda vyko Čikagoje, Jaunimo centre, š.m. balandžio 18-27 d. Dalyvavo sekančios dailininkės: M. Ambrozaitienė, V. Balukienė, N. Banienė, V. Eivaitė, M. Gaižutienė, R. Jautokaitė, D. Karūžaitė, J. Karūžaitė-Arceno, D. Kizlauskienė, D. Kolbaitė, E. Marčiulionienė, J. Marder, J. Marks, Ses. Mercedes, J. Paukštienė, D. Plepytė, R. Salikienė, Z. Sodeikienė, V. Stankienė, M. Stankūnienė, A. Sutkuvienė, G. Žumbakienė. Paroda buvo gausiai lankoma ir praėjo su dideliu pasisekimu. Dalyvavo jau Lietuvoje subrendusios ir jauniausios — dar studijuojančios. Moteryų dailininkių draugijai pirmininkauja Diana Kizlauskienė.

Solistė Vilija Mozūraitytė, Vakarų Berlyno Mendelsohn's muzikos konkurse vokalistų grupėje gavo pirmąją premiją. Jai teko dainuoti 17 įvairių kūrinių, kuriuos parinko konkurso komisija. Solistei akompanavo pianistė Raminta Lampsatytė-Kollars. Solistė Vilija prieš ketverius metus atvyko iš Lietuvos. Ji ir toliau tęsia muzikos studijas Hamburgo konservatorijoje.

Alia Paskevičiūtė-Kalnich yra viena iš pagrindinių madų kūrėjų, kuri paruošia kostiumus Disney World teatro ir paradų dalyviams. Ji yra kilusi iš menininkų šeimos, gimusi Kaune. Meno ir rūbų kūrimo studijas baigė New York'e, po to dirbo pas garsų madų kūrėją Oleg Cassini.

Kimberley Conely ir **Michele Poulik**, lietuvių kilmės filmų gamintojos, įsteigė filmų bendrovę Sparkle Films, Inc. Jų susuktas filmas „Singing Birds“ susilaukė dėmesio.

DAILININKĖ RAMUNĖ MOTIEJŪNAITĖ SARUP

Ramunė Motiejūnaitė Sarup gimė 1949 m. balandžio mėn 8 d., Tasmanijos salos sostinėje Hobarte, Australijoje. Tėvai — Ona Prižgintaitė ir Jonas Motiejūnai — buvo patys pirmieji pokariniai imigrantai. 1954 m. Ramunė su tėvais persikėlė į Melbourne, Viktorijos valstijoje, kur pradėjo lankyti mokyklą; 1959 m. atvyko į Los Angeles, JAV, kur tęsė savo mokslą. Viennerius metus praleido Putnam, Conn., mergaičių gimnazijoje ir seselių bendrabutyje, o vėliau iki galo mokėsi L.A. Immaculate Heart High School, kurioje tada buvo ryški garsiosios dailininkės seselės Coritos įtaka. Išstius septynerius metus Ramunė reguliariai lankė baleto mokyklą Hollywood, kurios kasmet turėdavo viešus pasirodymus; taip pat baigė L.A. šv. Kazimiero parapijos šeštadieninę mokyklą, šoko tautinių šokių grupėje ir dainavo parapijos chore, vad. komp. Broniaus Budriūno. Pradžios mokyklos ir gimnazijos laikais priklausė skautėms ir ateitininkams. 1966 m. ji buvo L.A. moksleivių ateitininkų Maironio kuopos valdybos pirmininke.

Nuo 1967 iki 1969 m. Ramunė studijavo meną Los Angeles City College, kuriame gavo Associate of Arts laipsnį. 1970 m. gruodžio mėn. ji buvo priimta į University of California, L.A. (UCLA) studijuoti istoriją, tačiau apsisprendė vykti į Paryžių. Prancūzijoje, tolimesnėms meno studijoms. Praleidusi vienerius metus privačiojo meno

mokykloje, buvo priimta studente į l'Ecole Nationale Supérieure Des Beaux-Art, kurią ji užbaigė 1977 m. Tais metais ji aplankė Indiją, kur New Delhi mieste susituokė su dr. Peter Sarup, indų kilmės tarptautinės teisės advokatu, su kuriuo ji buvo susipažinusi Paryžiuje. Trejų metų gyvenimą Indijoje Ramunė paskyrė tapybai ir meno studijoms vietinėje meno kolegijoje. 1980 m. rugpiūčio mėn. jie persikėlė gyventi į Los Angeles.

Studijuodama Europoje, ji praleisdavo kiekvienos vasaros atostogas kelionėse po Italiją, Ispaniją, Portugaliją, Maroką, Vokietiją, Austriją ir Skandinavijos kraštus, kurių garsieji meno muziejai, puikūs architektūros pastatai bei paminklai ugdė jos meninį skonį. Ji taip pat perkeliavo Indiją, Pakistaną ir Nepalį, kurie yra garsūs meno kūriniams.

Ramunė dalyvavo 1974 m. Los Angeles suruoštoje bendroje lietuvių dailininkų parodoje. 1977 m. buvo priimta su pora darbų į meno varžybas Institute de France, o tu pačių metų lapkričio mėn. jos kūriniai buvo dalis parodos privačiuose namuose New Delhi gyvenantiems diplomatinio korpuso nariams. 1985 m. gruodžio mėn. gale Los Angeles įvykusio Lietuvių katalikų mokslo akademijos 13-jo suvažiavimo proga suruoštoje parodoje Ramunė irgi pasirodė su savo kūriniams.

N.K.

L.K. Mokslo akademijos suvažiavimo programoje ir paruošime dalyvavo šios veiklios kalifornietės: **Rita Bureikaitė** — perskaitė dail. A. Tamošaičio paskaitą — Lietuvių liaudies kultūra; **Raimonda Kontrimienė** — suvažiavimui rengti komiteto išdininkė; **Ona Motiejūnaitė** — su foto aparatu įamžino įdomesnius suvažiavimo momentus. Suvažiavimas įvyko praėjusių Kalėdų metu.

Pianistė Aldona Kepalaitė koncertavo New York'o Carnegie Recital Hall (1986.3.1). Programa buvo skirta Chopin'o kūrybai. A.K. yra koncertinė pianistė, ji yra žinoma amerikiečių ir lietuvių plačiai visuomenei. Šis koncertas praėjo su dideliu pasisekimu.

Ramuna Mac Donald-Ramūnaitė jau senokai Kanadoje dirba filmų srityje. Šiuo metu ji yra numačiusi pagaminti seriją romantiškesnių filmų, kur veiksmas vyksta arabiškuose kraštuose. Dėl filmavimo vyksta derybos su arabų valdovais.

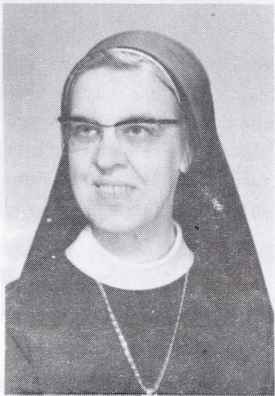

Dailininkui Antanui Tamošaičiui sukako 80 metų. Sveikiname ir linkime daug kūrininių metų! Nuo 1926 metų pradėtą liaudies meno tyrimo ir ugdymo darbą dailininkas nenuilstamai tęsia ir dabar. Jam talkina dail. Anastazija Tamošaitienė. Iš spaudos yra išėjusios šios jų paruoštos liaudies meno knygos anglų kalba: Lithuanian National Costumes ir Lithuanian Easter Eggs, baigiama ruošti knyga apie juostas. Būtų gerai sulaukti ir asmenišų prisiminimų leidinio, nes liaudies meno tyrimo darbas priklauso prie lietuviškos kultūros istorijos.

DVI ŠAUNIOS SESERYS

Wisconsino gilumoje netoli Ringle miestelio, Vincentas Vertelka turėjo stambų ūkį ir augino keturis vaikus.

Visa šeima buvo labai pamaldi. Žiauri gamta reikšdavosi keistais prajovais: vasarą trunkydavosi perkūnai ir audros, žiemą būdavo taip šalta, jog gyvulių geriamas vanduo, vos įpiltas, lauke užšaldavo. Tekdavo gyvulius girdyti tvartuose. Vincentas su žmona Ona (Ladauskaite) — kantrūs, patvarūs panevėžiečiai laikėsi darbu ir malda. Jų vaikučiai — trys dukros ir sūnus — augo užsigrūdinę ir tvirti.

Seselė M. Prakseda Vertelkaitė

Mokyklon vaikams kelio buvo virš mylios. Sumanus tėvas jiems padirbo pašliūžas ir žiemą liepė čiuožti per pusnynus kasdien mokyklon, nepraleidžiant nė dienos.

Vaikai buvo gabūs ir gerai mokėsi.

Malonus klebonas Krakowieckis anksti juos paruošė pirmajai komunijai. Vaikų komunija buvo didelė šeimos šventė. Visi gavo po gražią, margai paveiksluotą maldaknygę. Mergaitės ypač mėgo melstis iš savo maldaknygių.

Baigusias mokyklą, jų dėdė Kastantas Vertelka, gyvenęs Čikagoje, pakvietė jas didmiesčio pasižiūrėti. Čikaga joms nepatiko. Augusioms gražioje gamtoje, pamiškės ūkyje, triukšmingas ir nešvarus didmiestis darė slegiantį įspūdį. Tiktai vyriausioji — Adeliutė — liko dirbti mieste. Jaunesnės — Verutė ir Emiliutė — grįžo namo, ir susimąstė, ką joms daryti. Gerasis klebonas pasiuntė mergaites pasižiūrėti Šv. Pranciškaus Amžinosios Adoracijos vienuolyno į La Crosse. Vienuolynas joms padarė didelį įspūdį. Grįžusios namo, ėmė tėvus prašyti, kad leistų stoti į tą vienuolyną.

Tėvas nespriešino, bet motinėle labai gailėjosi nustoti dviejų dukrų iš karto. Tačiau mergaitės jautė pašaukimą ir meldė mamytę jas išleisti. Galop, Vertelkienė sutiko, bet mergaitėms išvažiuojant, apalpo.

Emiliutei ir Verutei labai patiko noviciatas. Čia jos buvo jauniausios, visi jas mylėjo ir lepino. Abi gerai mokėsi ir gražiai giedodavo, stipriais lietuviškais balsais. Tapusios seselėmis, gavo vardus: Verutė — Marijos Lukos, o Emiliutė — Marijos Prakšedos. Luka tapo ligonių slauge, o Prakšeda, daugeliu talentų apdovanota, dirbo kaip vaikučių katekizuotoja ir taip pat administracijoje, išmoko gražiai siūti ir net batų užkulnius seselėms pataisyti, būdama naginga, kaip ir jos tėvas su broliu.

Abi aukštos, gražai nuaugusios seserys būdavo fotografuojamos ir filmuojamos.

Seselė M. Luka Vertelkaitė

Pateko į vienuolyno brošiūras, siuntinėjamas mergaitėms, norintioms pažinti vienuolyną.

Vasaromis seselėms būdavo leidžiama aplankyti tėvelius ir seserį su broliu, kurie karo metu įsikūrė Floridoje. Ilgos, tris dienas trunkančios kelionės į Floridą sudarė progą seserims traukinyje apaštalauti. Daugelį jos sudomino savo Vienuolija ir gyvenimu.

Vaikystėje namie kalbėjusios vien lietuviškai, seserys iki šiol nepamiršo tėvelių kalbos ir jaučiasi laimingos, radusios progą su kuo nors pasikalbėti lietuviškai. Abi pramoko lietuviškai skaityti ir rašyti. Šneka grynai aukštaičių-panavėžiečių tarne.

D.N.

**Lietuviai Vatikane
Jono Pauliaus II
audiencijoje
1984 m.**

**Iš k.: B. Venckuvienė,
I. Banaitienė
A. Rūgytė ir kiti**

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

Vysk. P. Baltakio, OFM, pagerbimo vaišės L. Kankinių parapijoje (Mississauga, Ont.), kur buvo įteikta piniginė auka ir tautinė juosta (austa A. Aperavičienės); iš k. — tolumoje k. E. Putrimas, A. Augaitienė, vysk. P. Baltakis, skyr. pirm. G. Trinkienė.

Liet. Kank. parp. skyr. narės ir sekcijų nariai Šalpos popietės metu: adm. P. Augaitis, A. Augaitienė, skyr. pirm. G. Trinkienė, G. Balčiūnienė, soc. sekc. pirm. V. Balčiūnas.

K.L.K. Moterų Draugijos Lietuvos Kankinių Par. Skyrius

Lietuvė moteris neužsidaro vien šeimoje, kur rūpinamasi tik savais reikalais, bet atranda laiko ir jaučia pareigą išeiti į visuomenę ir dirbti kitų gerovei. Organizuotai galima nuveikti didelius darbus Dievo ir Tėvynės labui.

Kaip daugelio organizacijų, taip ir mūsų skyriaus veikla sukoncentruota žiemos sezono. Dažnai reikia atsisakyti asmeninių interesų, norint įvykdyti užsiplanuotus darbus. Nors metai iš metų dirbame intensyviai, bet darbai vis daugėja religinėje, tautinėje ar socialinėje srityje, ir aukos įvairiems tikslams nemažėja. Norint išlaikyti lietuvių sekančiose kartose, reikia remti dvasinius ir finansinius lietuvišką spaudą, institucijas, jaunimo organizacijas ir t.t. Kenčiančiai Lietuvai ir jos laisvės kovoms reikalinga parama. Mūsų skyrius religinei šalpai paremti, kas metai rekolectijų užbaigimo proga, rengia Šalpos popietę drauge su parapijos tarybos socialine sekcija Anapilio salėje. Gautas pelnas skiriamas Lietuvos tikintiesiems paremti; 1986 m. kovo 24 d. popietės pelnas \$1,600.00 įteiktas Lietuvos religinei šalpai.

Kad turėtume lėšų įvairioms aukoms, veiklos sezono metu du kartus mėnesyje rengiame Sekmadienio kavutes, rušiame parodas ir pietus kapinių lankymo dienomis ir t.t. Aukos skiriamos lietuviškai spaudai: Tėviškės Žiburiams, Moters žurnalui, Lietuvos bažnyčios kronikai, ir įvairiems lietuviškiems reikalams ir institucijoms.

Skyriaus narių rūpesčiu puošiama parapijos bažnyčia gėlėmis. Skyriaus narės A. Augaitienė, Kaluzienė ir G. Trinkienė iš lietuviškų audinių pasiuvė bažnyčiai baldakimą, kurį naudoja parapijos atlaidų metu, procesijoje į kapines ir t.t.

Liek. kankinių parp. skyriaus išvyka Montrealyje.

Skyriaus iniciatyva kas metai ruošiamos bendros Kūčios su menine programa ir Kalėdų seneliu mažiesiems. Draugijos metinės šventės - M. Nekalto Prasidėjimo proga meldžiamės už mirusius skyriaus nares, užprašydamos šv. Mišias. Bažnyčioje, dalyvaujame su vėliava ir taut. drabužiais pasipuošusios. Po pamaldų vyksta agapė su paskaita ar menine programa narėms, jų šeimoms ir svečiams. Parapijos kunigai pasveikinami vardadienių proga. Stengiamės aplankyti sergančias nares, jų šeimas ir kitus lietuvių ligonius. Skyriaus susirinkimai būna su paskaitomis ir pačių narių suneštomis vaišėmis.

1985 m geg. 18-19 d.d. skyrius suruošė maldos kelionę į Montrealį, su tikslu pasimelsti už kenčiančią Lietuvą garsioje šv. Juozapo Oratorijoje ir apžiūrėti Montrealio žymesnes vietas. Važiuojame traukiniu. Stotyje mus pasitiko ir globojo Montrealio skyriaus narės su pirm. D. Staškevičiene. Mūsų dvasios vadas kun. J. Staškus šv. Juozapo Oratorijoje atlaikė šv. Mišias, po to ėjome kryžiaus kelius, maldose su mumis jungėsi ir Montrealio skyrius. Apžiūrėjome šventovės muziejų, palaimintojo Brolio Andres karstą ir jo buvusį namą. Sekmadienį dalyvavom pamaldose Aušros Vartų bažnyčioje. Montrealietės d-jos sesės su pirm. D. Staškevičiene netik mus pasitiko ir globojo, bet suruošė vaišes, kur dalyvavo sk. narės su šeimomis ir svečiai kun. Aranauskas SJ, kun. Iz. Sadauskas, kun.

J. Staškus, ses. Palmira, kuri savo paskaitoje džiaugėsi mūsų iniciatyva ir ragino daugiau melstis, tik malda yra didžiausias ginklas padėti kenčiantiems broliams ir sesėms. Mūsų vadovė ir pirm. G. Trinkienė išreiškė širdingą padėką Montrealio skyriui ir pirm. D. Staškevičienei už globą, nuoširdumą ir meilę mums. Atsisveikinusios ir palydėtos tų pačių montrealiečių pakilia nuotaika grįžome į namus. Dabar lauksime jų Toronte.

Aktyviai dalyvavom vysk. P. Baltakio OFM pagerbimo vaišėse Liet. Kankinių parapijoje 1985 m. rugsėjo mėn. Vyskupui buvo įteikta dovana \$500.00 ir tautinė juosta su įrašu SVEIKINAME (dovanota A. Aperavičienės).

1986 metų valdybą sudaro sekančios narės; pirm. G. Trinkienė, vicepirm. A. Augaitienė, sekr. E. Girėnienė, išd. S. Andrulienė, narės C. Pakštienė, S. Petraitienė.

Parengimų sekcija: G. Kripienė, E. Juzėnienė, M. Timukienė.

Soc. sekcija: N. Balčiūnienė, I. Cox, Elijošienė, V. Ottienė.

Revizijos Kom.: R. Sirutienė, A. Smailienė.

Sekmadienių kavinės vedėja J. Gurklienė.

Prašome Dievo palaimos ir stiprybės, kad ir toliau galėtume dirbuoti Dievo ir Tėvynės labui, vadovaudamos obalsiu TIESA IR MEILĖ.

S.P.

• SVEIKATA

AMŽIAUS PRAILGINIMAS NATURALIU BŪDU

JONAS PRUNSKIS, DIPL. CHEM.

Amžių prailginti natūraliu būdu galima naudojant tinkamą maistą ir pritaikytą fizinį judėjimą-mankštą. Šis metodas turi būti pradėtas galimai anksčiau, kol organizmas yra sveikas. Kada organizmas susilpnėja ir žmogus pradeda sirgti, šie gyvenimo prailginimo būdai nebetinka. Tai galima bandyti daryti tik gydytojų priežiūroje.

Žmogaus gyvenimo amžius vis ilgėja: 1953 m. vidurkis buvo apie 69 metai, tai dabar — apie 75 metai. Moterys gyvena ilgiau už vyrus, bet yra kraštų kur vyrai gyvena ilgiau, pvz. New Zealandija. Anksčiau žmonių gyvenimas trumpėjo dėl apkrečiamųjų ligų, stokos diagnozavimo priemonių ir tinkamų vaistų. Tuberkuliozė dar neseniai buvo sunkiai suvaldoma liga. Dabar apkrečiamosios ligos yra gydomos serumais, vakcinomis bei antibiotiniais vaistais. Taip pat labai pagerėjo diagnozavimo technika ir priemonės. Dabar didžiausia

**Paremkite
"Moterį"!**

**NEUŽMIRŠKITE GRAŽINTI
VAJAUS BILIETŲ
ŠAKNELES!**

Administracija

mirties priežastis senesnių žmonių eilėse yra: arterijų sklerozė, širdies ligos ir t.t. Tačiau antrą vietą yra vėžio ligos. Įdomu, kad USA 6% mirčių yra savižudybės.

Ką galima pasiekti fiziniu judėjimu-mankšta? Labai daug. Tinkama mankšta pagerina organizmo patvarumą, pastiprina raumenų veikimą, kontroliuoja svorį. Stiprus organizmas yra atsparesnis degeneratyvinėm ligom kraujotakos ir širdies ligom, diabetui, artritui, taip pat sumažina vidinę įtampą ir pagerina nuotaiką. Fizinis judėjimas sustiprina kraujotaką arterijų veikimą, jos pasidaro stipresnės, atsiranda naujų kraujotakų. Tai vyksta dėlto, kad dėka raumenų didesnės veiklos širdies veikla padidėja, ji reikalauja daugiau kraujotakos, t.y. deguonio ir maisto. Dėl tos padidėjusios kraujotakos indai (išsiplėdami ir susitraukdami) sustiprėja ir padidėja pas aktyvius žmones 2-4 kartus, pas sportininkus dar daugiau. Kūno aktyvumas skatina kvėpavimą, pagerina virškinimą, greičiau senų kūno ląstelių atsiskyrimą ir naujų atstatymą. Fizinį judėjimą-mankštą reikia pradėti pamažu ir palaipsniui didinti. Turint širdies negalavimus, mankšta turi būti pritaikyta ir reguliuojama gydytojo. Kūno aktyvumui gerus rezultatus duoda: vaikščiavimas, čiuožimas, dviračiu važinėjimas, lengvas tenisas ir t.t. Svarbu yra, kad gimnastikuojant nebūtų pervargstama. Jeigu laike mankštos atsiranda greitas širdies mušimas bei alsavimas ir po 10 min. negrįžta į normalų stovį, reikia judėjimą sustabdyti ir pasitarti su gydytoju. Kūno aktyvumas mažina riebalų kiekį ir cholesterolį, nes judėjimas išeikvoja daugiau kalorijų. Kad sumažinti svorį vienu svaru, reikia nueiti 36

mylias. Bet vaikščioti reikia, tik po nedaug. Jei kasdien nueisime bent po vieną mylią, tai per mėnesį sumažinsime kūno svorį vienu svaru, o per metus — net 12 svarų! Lengvai sportuodami nesustorėsime, gražiau atrodysime ir ilgiau gyvensime. Svarbu tik nepersistengti ir nepervargti. Mano vienas pažįstamas inžinierius mirė nuo širdies vos 39 metų, buvo labai neaktyvus, net ir netoliese laikraščio nusipirkti važiuodavo automobiliu.

Amžių prailgina ir tinkamas maistas. Reikia žiūrėti, kad maiste būtų pakankamai vitaminų, mineralų, baltymų, angliavandenių ir nedaug riebalų. Vitaminų pakankamai gausime valgydami žalius vaisius ir žalias daržoves, tik jų nereikia maišyti. Viską reikia gerai nuplauti ir žievelę nulupti, ypač obuolių (juose būna žalingų vaisių išlaikymo chemikalų). Mineralus papildysime valgydami rupią duoną, ragaišį, sėlenas ir t.t., čia gausime pakankamai ir medienos. Ji pagerins vidurių veikimą, maistas susivirškina geriau ir neužsisostovės. Angliavandenius reikia papildyti bulvėmis, rupia duona, bet ne saldumynais. Riebalus reikia vartoti neprišotintus, t.y. augalinius, bet ir tai su saiku. Neprisotinti riebalai skatina vėžio augimą, o prisotinti riebalai, t.y. gyvuliniai, turi daug cholesterolio, nuo to atsiranda sklerozė. Angliavandenius ir riebalus kontroliuoja pats organizmas ir sugeba paversti vienus į kitus pagal reiką. Baltymai yra labai reikalingi kūno ląstelių atstatymui, jie yra nepakeičiami, nes tik juose yra azoto. Valgyti reikia su saiku, kad nenuktų. Per didelis svoris trumpina gyvenimą. Čia paduodu lentelę tinkamo ir netinkamo svorio, kur procentais parodomas gyvenimo trumpėjimas dėl per didelio svorio.

Svoris, kuris	sutrumpina gyvenimą 26%
5'2"	186 svarai
5'3"	193 "
5'4"	196 "
5'6"	208 "
5'8"	218 "
5'10"	227 "
6'	238 "

Svoris, kuris	sutrumpina gyvenimą 52%
5'2"	197 svarai
5'3"	200 "
5'4"	206 "
5'6"	218 "
5'8"	228 "
5'10"	238 "
6'	249 "

Svoris, kuris	sutrumpina gyvenimą 75%
5'2"	205 svarai
5'3"	212 "
5'4"	216 "
5'6"	226 "
5'8"	234 "
5'10"	246 "
6'	256 "

Kad žmogaus gyvenimas trumpėja dėl svorio, teko susidurti savo praktikoje. Mano laboratorijoje dirbo du technikai, jie svėrė apie 235 svarus (ūgis 5'9"), abu mirė vos sulaukę 45 metų. Aišku, tai galėjo būti ir supuolimas, bet faktas lieka faktu, kad riebumas trumpina žmogaus gyvenimą. Taip pat yra dalis žmonių turinčių didelį svorį, ne dėl nutukimo, bet dėl kitų priežasčių. Tai trūkumas osmotinių ląstelių spaudimo, t.y. ląstelių membrana praleidžia skystį į kūną. Šiuo atveju svorio lentelė netinka. Čia jau reikia gydytojo patarimo.

Kalbant apie senimą reikia neužmiršti, kad jų dantys yra blogesni, maistas nėra tinkamai sukratomas ir sutrinka virškinimas. Taip pat atsiranda geležies ir kalcio trūkumas, ypač kaulai pasidaro trapūs. Kalcį reikia papildyti natūraliais produktais: liesu pienu, pasukom, sūriu, varške ir t.t. Jei negalima sukramtyti žalių vaisių ir daržovių, reikia gerti jų sunkas, žiūrėti, kad netrūktų vitaminų. Taip pat reikia trumpam laikui (15 min.) ryte ar vakare pabūti nekarštoje saulėje, nes ir ji gamina reikalingus vitaminus mūsų odoje.

Palaikydami kūno aktyvumą, tinkamai, valgydami ir reguliuodami svorį bei kraujotaką spaudimą ilgiau gyvensime. Gyvenimas bus įdomesnis, gražesnis ir nereikės lakstyti pas gydytojus.

PRAŠOM SUMOKĖTI

“MOTERS”

PRENUMERATĄ

UŽ 1986 METUS

Ūgis	Normalus svoris
5'2"	124 svarai
5'3"	128 "
5'4"	132 "
5'6"	139 "
5'8"	145 "
5'10"	153 "
6'	160 "

Pavojingas svoris	
5'2"	167 svarai
5'3"	173 "
5'4"	177 "
5'6"	187 "
5'8"	196 "
5'10"	205 "
6'	215 "

• Madų ir grožio pasaulis

Žali atspalviai ir megztiniai

Praėjusių metų Europos madų kūrėjų šūkis „žalia spalva madinga!“, šiais metais pasiekė ir Amerikos madas. Įvairiausi žali atspalviai užvaldė madų rinką: žali paltai, žalios suknelės, žalios skrybėlės, žali batai ir visi kiti žali priedai. Daugiausiai žaluma pasireiškia megztinių spalvose ir ornamentikoje, nors nuo jų neatsilieka ir ryškiai mėlynos spalvos. Šio sezono megztiniai yra gražūs ir puošnūs. Jie yra didelių išmierių, platus ir su nuleistais pečiais. Jie yra šilti ir labai patogūs. Jie yra tinkami dėvėti su kelnėmis, siaurais arba labai plačiais sijonais. Jų puošnūs ornamentai yra atauti sidabru ir auksu. Šie megztiniai su tinkamais papuošalais gerai atrodo kaip vakarinė apranga.

„Aerobics“

Ritminis šokinėjimas — „aerobics“ pavojo tikru kūno formų patobulinimo kultu. Televizijos programose matomos šokinėtojos žavi savo tobula išvaizda ir puikiai atliekama gimnastika. Ir kas nenorėtų panašiai atrodyti ir panašiai šokinėti? Viskas atrodo taip paprasta ir lengva. Pradėjo „dygti“ sveikatos klubai, mankštos akademijos ir t.t. Buvusios ir dabartinės kino artistės pradėjo rašyti knygas apie mankštą; atsirado Jane Fonda ir kitų pasekėjų. Amerikoje yra 25 milijonai (90% moterų) priklausančių mankštos klubams. O kiek dar yra milijonų kurios niekur nepriklauso, bet daro mankštą pagal televizijos programą. Atrodo, kad šokinėk — ir viskas bus gerai. Tačiau, dažnai nepagalvojama, kad televizijos programą atliekančios yra tobulos profesionalės. Šokinėjimas kaip sviedinio aukštyn ir žemyn nėra toks naudingas ir sveikas, kaip buvo manoma. Pasitaiko įvairių sužalojimų kojose ne tik pas mokinius, bet ir pas mokytojus. Buvo tokių, kurios nekreipė dėmesio į įvairius kūno skausmus, o ypač kojas. Tik vėliau paaikškėjo, kad yra išprogę kauliai, pertemptos sausgyslės ir t.t. Visa tai atsirado

Sezoniniai paltai

dėl netinkamos gimnastikos, dėl nepritaikymo eilinei dalyvei. Tuo reikalu susirūpino net gydytojai. Yra numatoma išleisti knygą su patarimais, kaip apsaugoti nuo sužeidimų besigimnastikuojant. Visi viešų gimnastikos klubų mokytojai turės išlaikyti egzaminus ir gauti leidimus. Kasdieninė mankšta turi suteikti malonumą, bet ne skausmus ir sužeidimus.

Išsikalbėjimas pagerina nuotaiką

Psichoterapistai, pas kuriuos kreipiasi pacientai su įvairiom depresinėm problemom, dažnai pataria daugiau kalbėti. Dariant bandymus prieita išvados, kad natūralus gydymas — kalbėjimas gali būti tiek pat veiksmingas kaip ir įvairūs raminantieji vaistai. Buvo daromi bandymai su pacientais, kurie turėjo stiprią depresinę formą. Naudojant antidepresinius vaistus pacientai reagavo greičiau, bet kalbėjimo terapija turėjo tokius pat rezultatus už 16 savaičių. Šie nauji metodai dar yra bandomi.

Akinių rėmų forma

Akiniai yra reikalingi visiems. Jie pagerina matomumą, o taip pat apsaugo nuo saulės, dulkių ir vėjo. Dar galima pridėti, kad tinkamai parinkti akinių rėmai pagerina ir išvaizdą. Geri akinių rėmai yra brangūs, todėl juos reikia pasirinkti labai apgalvotai. Juos reikia pritaikyti prie veido formos, plaukų ir akių spalvos, odos atspalvio. Keturkampių-stambių formų veidui tinka apskritas įrėminimas; pailgam veidui — stipresnės horizontalės (viršutinės) formos. Akinių rėmai turi uždenkti antakius arba susilyginti kartu. Nosies ilgis irgi yra reikšmingas. Ilgom nosim reikia pasirinkti rėmus su žemesniu tilteliu (sujungimu), prie trumpos nosies geriau tinka tiltelis, kuris yra viršuje. Jei akys yra arti nosies, geriau tinka tiesus ir bespalvis tiltelis. Toliau esančiom akim geriau tinka plonas tiltelis. Jei veidas yra labai platus, akinių rėmai neturi būti platesni už akių formą. Juo plaukų spalva šviesesnė, tuo šviesesni turi būti ir akinių rėmai. Lengvų, peršviečiamų spalvų rėmai atjaunina akis. Rausvi atspalviai pagyvina veido atspalvį. Melsvų ir žalsvų atspalvių rėmai tinka prie melsvų ir žalsvų akių, taip pat ir prie tamsesnės odos atspalvio. Rudų atspalvių rėmai tinka tamsiaplaukėm. Juodi rėmai netinka niekam. Pasirenkant akinių rėmus, reikia pagalvoti ir apie nešiojamų rūbų atspalvį. Akiniai su įvairiais blizgučiais galėtų tikt tik prie vakarinės-išeiginės aprangos, bet ir čia reikėtų jų vengti. Graži ir elegantiška akinių rėmų forma tinka visur ir visada. Prie smulkesnių veido formų reikia pasirinkti plonesnius rėmus, prie stambesnių formų ir didesnių šukuosenų geriau tinka stambesni rėmai. Galima pritaikyti akinius beveik be rėmo, tik su siaura metalo juostele, bet jie ne visiems tinka. Pasirenkant akinių rėmus, reikia labai gerai apžiūrėti veidrodyje iš visų

pusių. Gerai parinkti akinių rėmai pagerina išvaizdą.

Nušalimas

Gyvenant šaltame klimate žiemos metu yra galimybių nušalti rankas, kojas arba veidą. Tokiam nušalimui jautresnės yra senesnės moterys, kurios turi sutrikusią, kraujo apytaką, netikusiai minti ir t.t. Nušalti galima sportuojant šaltame ore, taip pat gali atsitikti nelaimė pakelyje ir t.t. Esant rimtam nušalimui, kada oda pamėlynuoja, reikia tuoj kreiptis į medicinišką pagalbą (gydytoją, ligoninę). Lengvesnį nušalimą galima aptvarkyti namuose. Jei rūbai drėgni (šlapi) arba apšalę, juos reikia tuoj nuimti. Sušalusias kūno dalis galima pamerkti į lengvai šiltą vandenį (ne karštą!). Nušalusias vietas apdenkti šiltu apklėjimu arba šiltai apvynioti. Nukentėjusiam duoti išgerti šilto (ne karšto) ir pasaldyto skysčio.

Negalima: gerti, jokio alkoholio, net ir praskiesto; rūkyti; trinti nušalusias vietas vartoti elektrinius ar karšto vandens šildytuvus; šildytis prie židinio ar krosnies. Nevaikščioti, jei nušalę padai. Žiūrėti, kad kūnas sušiltų savaime be pašalinių priemonių. Po įvairių nušalimų oda pasidaro jautri įvairiom temperatūrom, todėl ją reikia stengtis ir ateityje apsaugoti nuo šalčio, vėjo ir saulės.

Išeiginis švarkas

Megztas Komplektas

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENE

Grietininiai-šokoladiniai pyragaiciai

- ½ sv. virimo šokolado,
- ¾ p. sviesto,
- 2 p. cukraus,
- 3 kiaušiniai,
- 1 p. miltų,
- 1 p. kapotų riešutų,
- 1 štl. vanilės,
- 1 pakelis grietininio sūrio (cream cheese)
- ½ p. cukraus,
- 1 kiaušinis,
- 1 štl. vanilės.

Šokoladą išleisti dvigubame inde. Ištrinti sviestą, po truputį įmaišyti cukrų. Plakant įmušti 3 kiaušinius. Viską išplakti. Po truputį įmaišyti atvėsintą šokoladą. Įmaišyti persijotus miltus, kapotus riešutus ir vanilę. Kepimo indą patepti sviestu ir sudėti tešlą.

Grietininį sūrį ištrinti, sudėti ½ p. cukraus, gerai išmaišyti. Sudėti išplaktą kiaušinių, vanilę. Viską išplakti ir uždėti ant tešlos. Peiliu kiek pamaišyti. Kepti prie 350° apie 45 min. Atšaldyti ir supjaustyti.

Virtas kumpis su sūriu

- 4 riekės baltos duonos (senesnės),
- 1 skiltelė česnako,

- ¼ p. sviesto,
- 2 p. tarkuoto sūrio (Gouda),
- 1 p. kapoto virto kumpio.

Paimti 4 mažus apkepo indelius (casserole). Duoną apipjaustyti, kad tilptų į indelius. Česnako skiltelę perpjauti ir įtrinti duoną. Duoną iš abiejų pusių patepti pašildytu sviestu. Sudėti ant kepimo skardos ir kepti orkaitėje prie 350° 10 min.; duoną apversti ir vėl kepti 10 min. Tarkuotą sūrį gerai sumaišyti su kapotu kumpiu. Pakepintos duonos riekelės įdėti į indelius, ant viršaus uždėti kumpio ir sūrio mišinį. Palaikyti orkaitėje prie viršutinės kaitros, kad sūris išsileistų ir pradėtų burbuliuoti. Tinka su žaliomis salotomis. Vietoj kumpio galima vartoti grybus su pakepintais svogūnais ir prieskoniais.

Bulvių daržovės su dešra

- 1 sv. kiaulienos dešros,
- 4 riekelės lašinių,
- ½ p. kapoto svogūno,
- ½ p. pjaustytų salierų,
- 1 štl. druskos,
- ½ štl. cukraus,
- ¼ štl. garstyčių miltelių,
- ⅙ štl. pipirų,
- ½ p. vandens,
- ⅓ p. obuolinio acto (cider vinegar),
- 4 p. pjaustytų virtų bulvių,
- 2 štl. majonezo.

Lašinukus supjaustyti ir pakepinti. Sudėti kapotą svogūną ir salierus. Kepinti, kol suminkštės. Sudėti: druską, cukrų, pipirus, garstyčias, vandenį, actą ir viską išmaišyti. Troškinti 2 minutes arba kol suminkštės. Sudėti supjaustytas bulves, majonezą ir išmaišyti. Sudėti į apkepo indą, ant viršaus sudėti dešros gabalus, kaitinti orkaitėje prie 300° apie 20 min.

Ant iešmo kepta antis

- 2 antys (po 4 sv.),
- ½ p. kapoto svogūno,
- ½ p. kapotų salierų,
- 1 kapotas obuolys,
- ¼ p. vyno (sherry),
- ¼ p. sojos padažo,
- 2 štl. citrinos sunkos.

Antieną galima kepti ant iešmo orkaitėje arba ant žarijų lauke. Surišti sparniukus ir kojas. Iš viršaus įtrinti druska ir pipirais. Taip pat įtrinti vidų ir įdėti kapotų svogūnų, salierų ir obuolį. Užmauti ant iešmo ir kepti apie 2 val. Sumaišyti padažą iš: vyno, sojos ir citrinos sunkos. Tuo padažu tepti paviršių. Kai suminkštės, supjaustyti gabalais ir

servuoti su virtais ryžiais ir ananasų riekėmis.

Apverstas spanguolių pyragas

- ¼ p. sviesto ar margarino,
- ¾ p. cukraus,
- 1 štl. tarkuoto apelsino žievelės,
- ½ štl. vanilės ekstrakto,
- 2 p. šviežių spanguolių,
- ½ p. cukraus.

Sviestą pašildyti, kad išsileistų. Įdėti ¾ p. cukraus, apelsino žievelę ir vanilę. Išmaišyti ir supilti į stiklinę kepimo formą (8 x 8 inčų). Spanguoles nuplauti ir sukapti. Sumaišyti su ½ p. cukraus ir lygiai išdėti į formą.

- 1½ p. sijotų miltų,
- 2 štl. kepimo miltelių,
- ½ p. riebalų, sviesto ar margarino,
- 1 štl. vanilės ekstrakto,
- ½ p. cukraus,
- ½ p. pieno,
- 1 kiaušinis.

Sviestą ištrinti su vanile. Įmaišyti cukrų ir įplakti kiaušinių. Miltus persijoti su kepimo milteliais. Įmaišyti į tešlą su pienu. Tešlą gerai išmaišyti ir sudėti ant uogienės. Kepti prie 350° apie 50 min. Iškeptą pyragą apipjauti aplink, uždengti ir palaikyti, kad atvėstų. Galima servuoti šiltą arba šaltą, su ledais arba plakta grietinėle.

Obuolių-pomidorų gėrimas

- 2 p. obuolių sulčių,
- 1 p. pomidorų sulčių,
- krupų ir petražolių.

Sultis sumaišyti ir supilti į stiklus. Petražolės ir krupos smulkiai sukapti ir pabarsyti paviršių. Tinka su sūriais ir užkandėliais.

Obuoliai su varške

- 2 obuoliai,
- 1 p. varškės,
- 1 štl. cukraus,
- ½ citrinos sulčių ir žievelės,
- pieno.

Varškę gerai ištrinti. Obuolius sutarkuoti, įmaišyti citrinos sunką ir tarkuotą žievelę. Viską sumaišyti kartu. Jei varškė yra sausa, įpilti pieno.

Obuolių saldusis

- 8 virimo obuoliai,
- 1 p. kapotų riešutų,
- uogienės,
- sviesto,

- cinamono miltelių,
- 4 kiaušiniai,
- 3 št. cukraus,
- 1 št. miltų,
- vanilinio cukraus.

Cukrų ištrinti su kiaušinių tryniais, įmaišyti miltus, vanilinį cukrų ir išplaktus baltymus. Obuolius nulupti, išimti sėklalzdžius ir sustatyti į sviestu pateptą kepimo indą. Į vidų įdėti uogienės maišytos su kapotais riešutais bei cinamono milteliais. Užpilti tešlą ir kepti prie 350° apie 25 min.

Mielinės bandelės

- 2 pakeliai sausų mielių,
- 1 p. šilto vandens,
- ½ p. sviesto arba margarino,
- ¼ p. cukraus,
- 2 štl. druskos,
- 2 p. karšto pieno,
- 8 p. persijotų miltų,
- 2 plakti kiaušiniai.

Mieles išleisti šiltame vandenyje. Sviestą, cukrų, druską ir karštą pieną maišyti dide- liame inde, kad viskas ištirptų. Maišant įplakti 4 puodukus miltų, išplaktus kiaušinius ir ištirpytas mieles. Išmaišyti ir sudėti likusius miltus. Paminkyti ir išversti ant lentos, uždengti skarele ir leisti pastovėti 10 min. Tešlą suvolioti į rutulį ir sudėti į riebaluotą indą. Pasukti, kad viršus būtų riebaluotas, uždengti skarele ir padėti į šiltą vietą, kad pakiltų dvigubai. Išversti ant lentos, iš tešlos daryti bandeles, sudėti į riebaluotą kepimo skardą. Viršų patepti riebalais ir palaikyti šiltai, kad vėl pakiltų. Kepti 425° apie 10-12 min.

Keptos bulvės

- 2 didelės kepimo bulvės,
- 1 št. sviesto,
- druskos,
- 8 juostelės lašinukų-šoninės,
- 2 kiaušiniai,
- 3 št. tarkuoto sūrio,
- 2 št. jogurto,
- druskos, pipirų,
- petražolių.

Bulves gerai nuplauti, subadyti šakute, įtrinti sviestu ir druska. Orkaitę įkaitinti iki 400°, bulves sudėti ant kepimo skardos ir kepti 1 val. Kai bulvės bus minkštos, perp- jauti išilgai, šaukštu išskaptuoti minkštimą, išskaptuotas žieves sudėti į kepimo indą. Lašinukus pakepinti, nusunkti riebalus ir smulkiai supjaustyti. Išskaptuotą bulvių košę sutrinti ir sumaišyti su kiaušinio tryniais, jogurtu tarkuotu sūriu (Cheddar),

lašinukais ir prieskoniais. Kiaušinių baltymus išplakti ir lengvai išmaišyti su bulvių mišiniu. Visą tai sudėti į bulvių žieves. Kepti orkaitėje apie 10 min., kol gražiai paruduos. Papuošti kopotomis petražolėmis. Servuoti su žaliomis salotomis.

Naudingi užkandžiai

- 1 štl. džiovintų mielių,
- ½ p. nugriebto pieno (skimmed),
- ½ štl. medaus,
- ½ p. jogurto.
- Viską sumaišyti.

- 1 supjaustytas bananas,
- ½ p. jogurto,
- 1 št. medaus,
- 2 št. javainių (cereal) pagal skonį.
- Viską sumaišyti.

Makaronai su sūriu

- ¾ sv. stambių makaronų (fettuccine noodles),
- ½ p. sviesto,
- 1 p. grietinėlės,
- 1 p. tarkuoto Parmesano sūrio,
- druskos, pipirų,
- kapotų petražolių.

Makaronus išvirti (nepervirti!), nusunkti, sudėti į virimo indą, laikyti ant lengvos temperatūros. Maišant, po truputį dėti sviestą ir grietinėlę. Po šaukštelį dėti tarkuotą sūrį ir maišyti, kol viskas išsileis ir pasidarys tirštas padažas. Pagal skonį įdėti druskos, pabarstyti pipirais ir kapotom petražolėmis.

Airiška kava

- 2 p. labai stiprios kavos,
- 2 št. cukraus,
- 2 št. konjako,
- ½ p. plakamos grietinėlės

Išvirti labai stiprios kavos. Paimti du aukštus stiklus, įstatyti šaukštelį, kad nesprogtų stiklas, ir supilti karštą kavą. Į kiekvieną stiklą įdėti šaukštelį cukraus ir įpilti šaukštelį konjako. Išmaišyti. Ant viršaus uždėti plaktos grietinėlės.

Vaisių mišrainė

- 1 bananas,
- 1 obuolys,
- 1 apelsinas,
- ½ p. varškės,
- ¼ p. apelsinų sunkos,
- 1 štl. medaus,
- ½ štl. citrinos sunkos,
- truputis druskos.

Bananą supjaustyti riekelėmis; obuolį

nulupti, išimti sėklas ir supjaustyti plonomis skiltelėmis, apelsiną nulupti, nuimti baltą odelę ir supjaustyti kasnio didumo šmoteliais. Sudėti į servavimo indą. Varškę, apelsino ir citrinos sunką, medų ir druską sumaišyti ir sumalti blenderyje. Užpilti ant paruoštų vaisių. Uždengti ir palaikyti šaldytuve apie 20 min.

Šviežios salotos

Iš anksto paruošiant salotas galima išlaikyti ilgiau šviežias. Reikia paimti frotinį rankšluostį (terry towel), pašlapinti šaltame vandenyje ir gerai išgręžti. Nuvalytus ir susmulkintus salotos lapus sudėti į rankšluostį ir suvynioti. Laikyti šaldytuve. Prieš servuojant išimti, sudėti į indą ir užpilti padažu.

Vištienos kukuliai

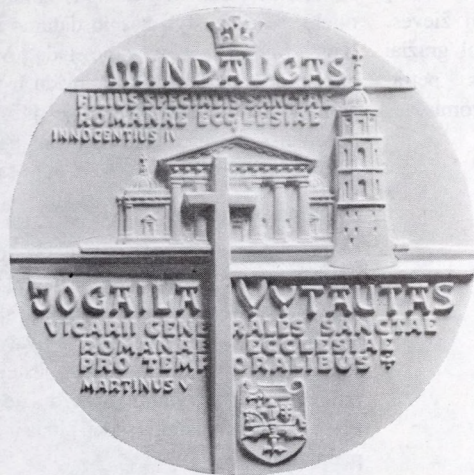
- 1 sv. vištienos (be kaulų ir odelės),
- 3 riekės pyrago,
- ½ p. pieno,
- 2 št. sviesto,
- 1 kiaušinis,
- druskos, prieskonių.

Pyragą pamirkyti piene, išspausti ir sumalti kartu su vištiena. Įmaišyti išplaktą kiaušinį, sudėti druską ir norimus prieskonius. Jei masė per tiršta — galima įpilti truputį grietinėlės, jei per skysta — įdėti džiovėselių. Inde užvirinti nedidelį kiekį vandens su: 1 pjaustytu svogūnu, 1 pjaustyta morka, 1 pjaustytu salieru ir prieskoniais. Į verdantį viršų sudėti kukulius, žiūrėti, kad būtų apsemti. Virti uždengus ant lengvos ugnies apie 40 min. Kukulius išgriebti, sudėti į servavimo dubenį ir užpilti pašildytu sviestu arba padažu. Papuošti daržovėmis, kurios kartu virė. Tinka su bulvių koše arba troškintomis morkomis. Iš sultino, kuriame virė kukuliai, galima padaryti padažą. Sultinį persunkti, supilti į virimo indą, maišant įdėti šaukštelį miltų. Lengvai šildyti maišant, kai pradės tirštėti įpilti truputį grietinėlės ir užvirinti.

Obuolių arbata

- 1 p. džiovintų obuolių
- 4 p. vandens
- 2 št. cukraus arba medaus.

Obuolius gerai nuplauti (nelupti), išimti sėklalzdžius ir supjaustyti labai plonomis riekelėmis. Džiovinti orkaitėje labai lengvoje temperatūroje ilgesnį laiką, kol susitrauks ir pageltonuos. Obuolius užpilti verdančiu vandeniu, uždengti ir palaikyti 15 min. Arbatą nusunkti, pasaldyti pagal skonį ir servuoti su sausainiukais.

Krikščionybės Jubilėjaus Medalis

Dail. V. Kašuba
Kaina — \$30.00

Užsakymo adresas:

Mrs. L. Stukas
234 Sunlit Dr.,
Watchung, N.J.,
USA, 07060

LIETUVOS KRIKŠČIONYBĖS JUBILIEJAUS KOMITETAS

Ruošiasi išleisti:

1. Plačios apimties katalikų tikėjimo bei moralės tiesų veikalą;
2. Istorinį veikalą (lietuvių ir anglų kalbomis) apie krikščionybę Lietuvoje nuo jos pradžios iki šių laikų. Veikalą redaguoja prof. Vytautas Vardys, Ph.D.;
3. Anglų kalba informacinį leidinį redaguoja seselė A. Balčiūnaitė, S.S.C., panaudodama kun. Jono Gutausko, Ph.D., studiją — Krikščionybė Lietuvoje;
4. Krikščioniškosios Lietuvos giedojimo istoriją;
5. Giesmyną chorams ir bendram giedojimui žmonėms;
6. Religinio turinio literatūra: a) knygeles mažiems vaikams, b) pirmajai išpažinčiai ruoštis, c) jaunimui maldaknygę, d) knygas suaugusiems apie Šv. Rašto Naująjį Testamentą, apie dvasinį brendimą bei vystymąsi ir kt.;
7. Lietuvos krikščionybės jubilėjaus rengimo bei pravedimo darbų apžvalginį leidinį. Redaguoja Juozas Baužys.

Kiti jubiliejiniai darbai:

1. Dvasiniam atsinaujinimui rengtini religiniai seminarai, konferencijos, jaunimo savaitės bei vasaros jaunimo stovyklų specialios programos. Programas ruošia ir visokią informaciją teikia Religinės komisi-

jos vadovai: — kun. A. Saulaitis, S.J., ir seselė Ignė Marijošutė, M.I.C., Immaculate Conception Convent, Rt. 21, Putnam, Conn. 06260.

2. Parapijose, lietuvių misijose ar didesniuose lietuvių telkiniuose rengtinios jubiliejinės šventės su iškilmingomis pamaldomis, akademijomis, religiniais koncertais ar oratorijomis.

3. Organizuojama lietuvių religinio meno paroda. Planuojama ją taip pat surengti ir Vatikane.

4. Jubilėjaus komitetas paskelbė konkursą dramos veikalui parašyti. Numatoma premijuotą veikalą išleisti ir iškilmių metu jį pastatyti.

5. "ATEITIES" žurnalas paskelbė poezijos konkursą.

6. "DRAUGO" dienraščio vadovybė prašoma paskelbti romano konkursą.

7. Skulptorius Vytautas Kašuba jau paruošė jubiliejinio medalio projektą, kuris yra komisijos priimtas ir atiduotas nukalti. Bus padaryta bronzinis, pasidabruotas ir paauskuotas.

8. Dail. Vytautas Virkau kuria jubiliejinis pašto ženklus, kuriuos, turima pagrįstos vilties, išleis Vatikano paštas. Vatikano pašto ženklų leidimo komisijos pirmininkas yra

arkiv. P. Marcinkus.

9. Ruošiamas ir šiam jubiliejui specialus ženklas — LOGO.

Kaip matome, darbų užstomta atlikti daug ir didelių. Jų sėkmingas įvykdymas remsis visų lietuvių dosnumu. Tikimės, kad kiekvienas laisvame pasaulyje gyvenęs lietuvis savo didesne ar mažesne auka prie šio darbo prisidės. Aukos nurašomos nuo pajamų mokesčių. Čekius prašome rašyti: LITHUANIAN CHRISTIANITY JUBILEE, Inc., ir siųsti jubilėjaus komiteto izdininkui adresu: Bronius Polikaitis, 7218 So. Fairfield Ave., Chicago, Ill. 60629.

• Atsiųsta paminėti

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636, U.S.A. Tel. (312) 778-2200.

Švietimo Gairės — lietuviškojo ugdymo leidinys. Žurnalas mokyklai ir šeimai; leidėjai JAV LB Švietimo Taryba; redaktorė — Stefanija Stasienė, 18112 Windward Rd., Cleveland, Ohio, U.S.A. 44119; administratorius — Juozas Plačas; 3206 W. 65th Pl., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; išeina du kartus per metus, prenumerata \$4.00.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas. lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktoriai — Vytautas Kavolis; administratorė — M. Paškevičienė — 3308 W. 62nd Pl., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; keturių numerių prenumerata — \$10.00; leidžia AM&M Publication.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktoriai — A.J. Kasulaitis, 894 East 223-rd Street, Euclid, Ohio 44123, U.S.A.; administracija: A. Viliušis, 4050 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60632, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; redaguoja — A. Laikūnas, B. Nemickas, V.

Valiukėnas: administratorius — B. Kaskaitis, 935 Beverly Rd. Cleveland Hts. Ohio 44121 U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas: redaguoja red. kolegija; leidėjai — Ateitininkų Federacija; administracijos — J. Polikaitis, 7235 South Sacramento Ave., Chicago IL 60629, U.S.A.; prenumerata metams — \$12.00.

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania: Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America: 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, U.S.A.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba: redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis: prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus - 6621 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A.

Skautų Aidas — Lietuvių Skautų S-gos leidinys jaunimui, redaktorius — A. Saulaitis, S.J.; adresas — 2345 West 56 Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60636; administratorė — M. Jonikienė; adresas — 6346 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill.,

U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$5.00.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys: redaguoja kolektyvas: administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill. 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Šaltinis — tikišinės ir tautinės minties žurnalas: leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai: redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00, adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England.

Seleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Seleziečiai: redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituani Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas: redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$10.00

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys: redaktorė — Mrs. Dale

Murray; prenumerata metams — \$5.00 Amerikoje, kitur — \$6.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas: redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys, Putname; išėina kas mėnesį, metinė prenumerata \$10.00; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada: redaguoja — k. P. Celiešius; adresas — Kirchenstr. 5, 8939 Bad Woerishofen, W. Germany.

Akiračiai — atviro žodžio mėnraštis: redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: 6821 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill., 60629, U.S.A.; metinė prenumerata \$8.00.

The Observer — a newspaper published monthly by the Lithuanian Roman Catholic Federation of America; redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: 4545 W. 63rd. Street, Chicago, Ill., U.S.A., 60629; metinė prenumerata \$10.00

ELTA — Information Bulletin, Lithuanian National Foundation: 345 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207, U.S.A.

Prašome visus
prisidėti prie
"MOTERS"
žurnalo
VAJAUS
Laimikiai:

1. Dail. V. Krištolaitytės — Paveikslas (aliejus)
2. Dail. J. Paukštienės — Paveikslas (tempera)
3. Dail. J. Paukštienės — Paveikslas (tempera)

4. Skulpt. P. Baltuonio — Žvakidė (šaknų skulptūra)
5. A.A. Tamošaičių knyga — "Lithuanian National Costume"
6. A.A. Tamošaičių knyga — "Lithuanian National Costume"

Prisiuntimo laikas prailgintas

Atkarpėles su adresu ir pinigais prašome siųsti iki
1987 metų vasario mėnesio 1 dienos.

Laukiame Visų Jūsų Duosnumo!

"Moters" žurnalo leidėjos, redakcija ir administracija